ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

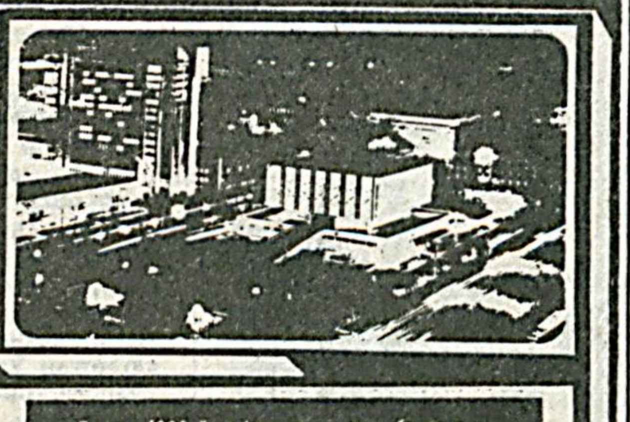

Газета 1966 йил 1 юлдан чиқа бошлаган

№ 248 (8.190) ◆ 1992 йил 17 декабрь, пайшанба ◆ Нархи 3 сўм

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Урганчда янги клиника фойдаланишга топширилди. У корхонада ишлаб чиқарилган замонавий жиҳозлар билан таъминланган.

● Тошкентга Германиянинг техник ҳамкорлик жамияти мутахассисларидан бир гуруҳи келди. Улар бозор иқтисодиёти, жумладан транспорт соҳасидаги муаммолар билан боғлиқ семинарда иштирок этдилар.

● Кеча Тошкентда Ўзбекистон [illegible] илмий-техникавий анжумани бўлиб ўтди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Москвада Россия Федерацияси Олий Кенгашининг бешинчи сессияси ўз ишини тиклади.

● Кеча Россия Президенти Борис Ельцин расмий ташриф билан Пекинга жўнаб кетди.

ХОРИЖДА

● Женевада собиқ Югославия бўйича ташқи ишлар вазирлари даражасидаги кенгаш иш бошлади.

● АҚШ Президенти Жорж Буш икки Фаластин делегацияси билан учрашадиган бўлди.

** Ўзбекистон—Миср: ҳамкорлик қирралари*

ТАШРИФ БАРАКАЛИ БЎЛАДИ

Аввал хабар берганимиздек, 15 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Миср Араб Республикасига расмий ташриф буюрди. Қоҳира халқаро тайёрагоҳида Ўзбекистон Республикаси Давлат делегациясини Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусний Муборак кутиб олди. Пойтахт тайёрагоҳида илк марта мустақил Ўзбекистоннинг давлат мадҳияси янгради, давлат бошлиқлари фахрий соқчилар сафи олдидан юриб ўтдилар.

Шу куни кечга яқин икки давлат раҳбарлари ўртасида музокара бошланди. Мулоқот чоғида Яқин Шарқдаги аҳволга, Ўрта Осиё республикаларидаги сиёсий ва иқтисодий вазиятга, халқаро муаммоларга оид масалалар муҳокама этилади. Ўзбекистон делегацияси аъзоларининг сўзларига қараганда, томонлар икки мамлакат ўртасида сиёсий, иқтисодий ва илмий-амалий муносабатларни, Ўзбекистон ва Миср руҳонийлари ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш масалаларини батафсил муҳокама қиладилар.

Ислом Каримовнинг Миср Араб Республикасига биринчи ташрифи чоғида бир неча муҳим ҳужжатлар мажмуи, жумладан, иқтисодий ва савдо ҳамкорлиги тўғрисидаги шартнома, ўзаро сармоя қўйишни муҳофаза қилиш ва рағбатлантириш тўғрисидаги битим, икки мамлакат ўртасида ҳаво қатновини ривожлантириш тўғрисидаги битим ва бошқа ҳужжатлар имзоланади. (УзА).

Ислом КАРИМОВ:

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ ТИКЛАНАДИ

Ахборот маҳкамалари тарқатган хабарларга қараганда, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошлиқ Ўзбекистон давлат делегациясининг Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусний Муборак билан 15 декабрь куни кечга яқин бошланган музокараларининг биринчи даврасида Яқин Шарқдаги ва Ўрта Осиёдаги вазият, араб-исроил музокаралари, собиқ Югославия ва Сомалидаги аҳвол, шунингдек, Миср билан Ўзбекистон муносабатларига оид муҳим масалалар муҳокама этилди. Бугун музокаралар иккинчи даврада давом эттирилди.

15 декабрь куни кечқурун Миср Араб Республикасининг Президенти Муҳаммад Ҳусний Муборак мамлакатимиз Президенти шарафига зиёфат берди. Зиёфат чоғида Миср Араб Республикаси давлат ва ҳукумат муассасалари ходимлари, сиёсий арбоблар, ишбилармонлар ва олимлар, шунингдек, чет эл ваколатхоналари ходимлари ҳозир бўлдилар. Меҳмонлар ҳузурида нутқ сўзлаган Муҳаммад Ҳусний Муборак Ўзбекистон раҳбарини қадимий Мисрга келиши билан қутлади ва икки мамлакат ўртасидаги тарихий алоқалар халқларимиз маънавий қадриятларининг муштараклиги ва ўлкаларимизнинг башарият тарихига қўшган ҳиссаларининг умумийлиги билан белгиланади, деди. Ҳозирги вақтда, дея сўзини давом эттирди Президент, икки давлат ҳам бир-бирининг ички ишларига аралашмаган ҳолда тинчлик, тараққиёт ва янгиланиш йўлидан бормоқда.

Ислом тараққиёт, адолатпарварлик ва муросасозлик динидир, деб таърифлаган мамлакат раҳбари икки давлат ҳам ақидапарастлик ва баттолликни қатъият билан рад этади, чунки, бундай салбий ҳодисалар халқларимиз табиатига ва ислом таълимотининг рукнларига зиддир, деди.

Ислом Каримов жавоб нутқи сўзларкан, мустақилликка эришган Ўзбекистон бир йил давомида ўн йилга татигулик шарафли йўлни босиб ўтди, деди. Ҳозир Ўзбекистонни жаҳоннинг 129 давлати тан олди, 60 мамлакат билан элчихона даражасида дипломатия алоқалари ўрнатилди. «Камина умидворманки, деди давлат бошлиғи, яқин кунлар ичида Миср элчисини ҳам азиз меҳмон сифатида кутиб олгаймиз».

«Ўзининг тарихий қадриятларига таянган Ўзбекистон демократия йўлини танлади ва бозор иқтисодиётини тиклашга киришди. Ташқи сиёсат соҳасида эса бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашмаслик ва можароларни тинч йўл билан ҳал этишдек синашта тамойилларга суянамиз. Ўзбекистон ўз теварагида, Яқин Шарқ минтақасида ва бутун дунёда тинчлик ва барқарорлик сақланиши учун қўлидан келган ҳамма ишни қилажак», деб ишонч билан сўзлади давлат бошлиғи.

Ислом Каримов Ўзбекистоннинг Миср билан турли шартномалар имзолашга тайёр эканини маълум қилди. Эртага имзоланажак муҳим тарихий ҳужжатлар, деди Президент, икки давлат ва икки халқнинг галдаги яқинлашувига хизмат қилади. «Биз бор кучимиз ва иродамизни ишга солиб тиклашга ҳаракат қилаётган қадимий ипак йўли Африка, Европа ва Осиё қитъаларидаги давлатлар ўртасидаги олис масофани яқинлаштирувчи ва боғлаб тургувчи кўприк бўлиб қолади», деб ишонч билдирди давлат бошлиғи.

16 декабрь куни Миср Араб Республикаси Ташқи ишлар вазири Миср билан Ўзбекистон элчихона даражасида дипломатия алоқалари ўрнатишга тайёр, деб айтди. (ЎзА).

КОНСТИТУЦИЯМИЗ АДОЛАТЛИ ВА УМРИ БОҚИЙ ҚОНУНИМИЗДИР!

ХАЛҚ ДИЛИНИНГ ИФОДАСИ

Ҳамид ҒУЛОМ,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

ЭЛИМИЗ, юртимиз тарихидаги ҳозирги қувончли кунларда яқин ўтмишни эслаш, бошимиздан кечган савдоларни мулоҳаза қилиб кўриш фойдадан ҳоли бўлмайди.

Юртдошлар, мен ҳақиқий аҳволни билиб туриб, мустақил давлатимиз ва одил Президентимизнинг халқ бахт-саодати йўлида сидқидилдан, жонбозлик билан ишлаётганини кўриб туриб ва яхши истиқболга тўла ишонган ҳолда, қувончли кунлар ҳақида ёзаяпман.

Мустақил Ўзбекистон Республикасининг биринчи Конституцияси қабул қилинган 8 декабрь ва фуқаролар ўз анжуманларида бу Асосий Қонунимизни қизғин маъқуллаётган шу кунларни мен халқимиз ҳаётидаги қувончли, бахтли кунлар, деб қайта-қайта айтаман ва ёзаман.

Конституциямизда давлатимизнинг мустақиллиги, халқимизнинг эркинлиги ва жами инсоний ҳуқуқлари қонуний тарзда узил-кесил қайд этилди. Фуқароларнинг ҳуқуқлари билан бирга бурчлари ҳам аниқ ва лўнда ёзилган.

Конституция — бу, аввало, Ҳаёт Қомуси. Унда қайд этилган қоидалар давлатимиз фуқароларини адолатли қонун асосида тўла ҳимоя қилади, унга эркин ҳаёт, эркин меҳнат, бахтли истиқболни таъмин этади.

Мен кейинги етмиш йилда диёримизда содир бўлган воқеаларни яхши эслайман. Юртимизда нимаики иш қилинган бўлса, ҳаммаси марказнинг буйруғи ва йўриғи билан қилинган. Республика раҳбарлари уёқда турсин, вилоят, шаҳар, район раҳбарлари ҳам умумий пойтахт — марказнинг буйруғи ва ижозати билан ишга қўйилган. Корхоналар қурилиши марказнинг талаблари ва эҳтиёжларига мослаштириб олиб борилган. Олтин водийларимиз марказ учун сув-текин хом ашё етиштириладиган пазендага айлантирилган. «Канизак Изаура» киносериалини кўрганлар ўз аянчли аҳволини бемалол тасаввур қилишлари мумкин. Бул қиёсда зоҳиран муболаға кўриниши мумкин, бироқ ботинан, яъни синчковлик билан чуқурроқ назар солинса, фарқ жуда оз. Бунга бир мисол: Ўзбекистон Республикаси ўз давлат мустақиллигини эълон қилгач, «оқ олтин»имиз Россияга арзон-гаров юборилмай қўйди ва натижада, чунончи, Иваново тўқимачилик корхоналарида иш таққа тўхтади. Биз, албатта, у минтақадаги ишчиларнинг аҳволига ачинамиз, бироқ дўстлик, биродарлик тенг ҳуқуқларга асосланган бўлиши керак. Бир тонна қоғозни эллик мингга олиб, бир тонна «оқ олтин»ни ярим-бир мингга сотадиган даврлар ўтиб кетди.

«Маслаҳатли иш ўлмайди», дейди халқимиз. Конституциямиз лойиҳаси умумхалқ муҳокамасига қўйилиб, элимиздаги катта-кичик ҳамманинг фикри тўпланди, лойиҳа қайта-қайта таҳрир қилинди, матн қиёмига етказилди. Бош қонунимиз олий адолатга асосланган тарихий ҳужжатдир.

Инсоннинг миллати, дини, эътиқоди, мафкураси, мавқеи ва ҳоказо хислатлари, белгилари, тафовутлари адолатли жамиятда, эркпарвар ва элпарвар жамиятда фарқ этилмайди, юзига солинмайди, нуқсон ҳисобланмайди. Бизнинг тузумимиз эркпарвар ва элпарвар тузумдир.

Конституциямиз берган ҳуқуқлар асосида Ўзбекистон Республикасининг фуқароси ўз мустақил давлатининг эгасидир, шу олий туйғу унга умрбод ёд бўлиши керак.

Давлатимиз қонуни инсон бахтига, юртимиз тинч-тотувлигига, ҳаётимиз барқарорлиги ва фаровонлигига хизмат қилади. Тараққий этган Оврупо, АҚШ, Осиё ва Яқин Шарқ мамлакатлари қаторида биз ҳам эндиликда ўз мустақил давлатимиз байроғини баланд кўтариб юрамиз, ўз Давлат Мадҳиямизни баралла куйлаймиз, халқлараро тенг ҳуқуқлилик, дўстлик, тенг ҳамкорлик шиорлари асосида яшаймиз, озод меҳнат қиламиз, нурли истиқболимизни яратамиз.

Халқ дилини ифодалаган Қонун энг адолатли қонун бўлиб, умри боқийдир.

** Ҳамшаҳарларимизнинг дил сўзлари*

КЎТАРИНКИ РУҲДА

Гулноза МАҲКАМОВА,
«Малика» трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчиси:

— Истиқлолга юз тутган она юртимнинг бундан буён ўз мадҳияси янграши биз каби ишчиларни ҳам мамнун этди. Айниқса севимли шоиримиз Абдулла Орипов ички нидосидан бунёд бўлган шеър матнини ҳар куни эрта тонгдаёқ радио орқали эшитишимиз кишини қувонтиради. Чунки шаҳримиз корхоналарида меҳнат қилаётганлар ишни барвақт бошлайди. Уйдан ишга отланаётган вақтимизда ҳам, иш жойимизда ҳам, куй-қўшиқ бизлар билан ҳамоҳангдир. Энди бундан буён мадҳиянинг сўзларини ҳар бир ўзбекистонлик ёд билиши керак.

Мажлислардами, катта йиғинлардами ёки хорижга боргандами Ўзбекистон байроғи кўтарилиб, мадҳия куйи янграганда унга ҳамоҳанг жўр бўлиб ижро этишга одатланмоғимиз керак.

Минаввар ПАЙЗИЕВА,
Ҳамза районидаги 3-бирлашган касалхонанинг поликлиника бўлими бош шифокори ўринбосари:

— Орзиқиб кутган кунларга ҳам эришдик. Мана энди ўз байроғимиз, ўз Конституциямиз ва ўзбекона руҳ сезилган давлат мадҳиямиз бор. Буларнинг ҳаммасини мустақиллик шарофати десак янглишмаймиз. Қабул қилинган янги қомусимиз ўзбек диёрининг бундан буён янада равнақ топиши, халқимизнинг тинч ва соғ-саломат ўсиб-улғайиши йўлида хизмат қилади, деган умиддамиз.

Нуршод ҒИЁСОВ,
Ўзбекистон Халқ демократик партияси Тошкент шаҳар кенгаши ходими:

— Одилона яратилган қомус — халқ дилидан тез ва мустаҳкам ўрин олади. Бизнинг мустақил Ўзбекистонимизнинг янги Конституцияси ва мадҳияси ҳам одилона бунёдга келди, деб тўла ишонч билан айта оламиз. Президентимиз Ислом Каримовнинг олиб бораётган доно ва изчил сиёсатларини қўллаб-қувватлаган халқимиз янги Конституцияни ҳам, ўзбек мадҳиясини ҳам кўтаринки руҳда қабул қилди. Эндиликда бундан буён унинг амалий фаолиятини кўраверамиз.

Гулзода АБДУЛЛАЕВА
ёзиб олди.

** Меҳнат жамоаларида*

«ЛОЛА»НИНГ ТЎЙИ

БИЗ бугун таъриф ва тавсифини айтмоқчи бўлган корхонанинг маҳсулотидан турли ёшдаги, турли жинсдаги катта-ю, кичик кишиларнинг ҳаммаси фойдаланишади. Ие, бу қандай корхона экан деб ўзингизга ўзингиз савол беришингиз турган гап. Келинг, унинг номини Сизларга айта қолайлик. Исми ҳам «Лола». «Лола»нинг исми жисмига жуда ярашиқлик: уфорли маҳсулотлари кириб бормаган хонадоннинг ўзи йўқ эканлигига энди ишонч ҳосил қилган бўлсангиз керак.

Авваллари мўъжазгина кичкина фабрика бўлган бу корхона бугунги кунга келиб замонавий фирмага айланди. Фирмада чет элдан келтирилган жиҳозлар ўрнатилган, янги технология жорий этилмоқда. Жамоа эса бутун куч-ғайратини аҳоли талабларини тўлароқ қондиришга йўналтирмоқда.

Яқинда бу корхона ўзининг ярим асрлик тўйини шодиёналик билан нишонлади. Тантаналарга Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги республикаларидаги турдош корхоналардан, Швейцариянинг «Иозеф Эгли» фирмасидан ҳам кўпдан-кўп меҳмонлар келишди. Меҳмонлар ўз ҳамкасбларининг тўйида қатнашибгина қолмасдан, балки шу билан бирга тўплаган тажрибаларини баҳам кўрдилар, ишлаб чиқаришда қўлга киритилган ютуқларни сўзлаб бердилар, бир-бирлари билан ўзаро манфаатли асослардаги шартномаларни имзоладилар.

Биз корхона директори Зоя Кузьминична Виноградова билан суҳбатлашдик. У ўзининг дил сўзларини шундай изҳор этди:

— Эллик ёш — корхона учун ҳеч гап эмас. Лекин ярим аср унинг тарихида корхонанинг қад ростлаб, оёққа туриб кетишида муҳим аҳамият касб этади. Жамоамиз учун бу тўй бозор иқтисодиёти шароитларида қилинган ишларга ўзига хос ҳисоб чиқариш билан диққатга молик бўлди. Бинобарин, йилимизни дуруст якунлаяпмиз. Ҳисоб-китоблар шуни кўрсатмоқдаки, шу йилда жамоамиз 850 миллион сўмлик халқ истеъмоли буюмларини ишлаб чиқаришга эришади. Шу давр ичида маҳсулотларнинг 10 дан зиёд янги хилини ўзлаштиришга эришдик. Булар турли-туман мушк-анбар маҳсулотларидир...

Ҳа, корхона директорининг фахрланиб гапирганича бор. «Лола» атир-упалар фирмасининг ишчи ва хизматчилари эзгу мақсад йўлида меҳнат қилиб йилни яхши якунлаш, маҳсулот турларини кўпайтириш ва сифатини янада яхшилаш борасида тинмай изланиб меҳнат қилмоқдалар.

Куни кеча тантанали равишда корхона ташкил этилганлигининг ярим асрлик тўйи шодиёналари ҳар бир ишчининг қалбига қувонч бағишлади ва келгусида бундан ҳам унумли ишлаш иштиёқини олиб кирди.

Саид БОБОЕВ.

СУРАТЛАРДА: корхонанинг бир гуруҳ фахрийлари; фирма қадоқловчиси Дилфуза Мирзаева.
Рустам Шарипов суратлари.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ НУКУС ШАҲРИНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида эришган муваффақиятлари, намунали ободончилик ишлари ҳамда ташкил этилганига 60 йил тўлиши муносабати билан Қорақалпоғистон Республикасининг Нукус шаҳри Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 12 декабрь.

Нукус шаҳри ташкилотлари, корхоналарининг бир гуруҳ ходимлари кўп йиллик ҳалол меҳнати, хўжалик ва маданий қурилиш соҳасидаги хизматлари ҳамда жамоат турмушидаги фаол иштироки учун Ўзбекистон Республикасининг Фахрий унвонлари ва фахрий ёрлиқлари билан мукофотланди.

** Нукус шаҳри—60 ёшда*

БИР ШОДАДАГИ МАРЖОН

Бағри кенгдир, ўтовининг
эшиги йўқ.
Йўловчига берган йўлини
қорақалпоқ.
Оролдайин бағри мавжли,
меҳри мавжли.
Келажакка боққан тўлиб
қорақалпоқ.

Тўрткўл деган шаҳарда не-не мардларнинг изи бор, не-не дардларнинг изи бор. Инқилобдан аввал Петроалександровск аталган бу шаҳар қорақалпоқ юртининг бешигидир. 1932 йилда эса Нукус шаҳри пойтахт бўлиб, мухтор республиканинг номини юртларга танитди.

Қорақалпоқ тупроғи...

Жуда қадим тупроқ бу! Ўз бошидан давру давронларни, селу бўронларни, баҳору қишларни кечирган, дили ўртанган, гоҳида малҳам топиб, гоҳида тополмаган тупроқ бу! Тўрткўл, Шобоз, Сарабий, Шуманай, Мўйноқ, Халқобод, Чимбой каби қутлуғ, тарихини ўқиса ўқигулик шаҳру қишлоқларга она бўлган тупроқ бу.

Бизнинг эрамизгача бўлган IV-II асрларда Орол бўйлари, Амударё соҳилларига илк марта ўтовлар тикилган эди. Илк бор ана ўшанда қорақалпоқ халқи ўтроқлаша бошлаган эди. Илк бор айнан ўша даврда тупроқ бағрига жўяк тортилган, сув қўйилган эди. Шундоқ тарихи мана ман деган тарихлар билан беллашса беллашгулик қорақалпоқнинг!

Мабодо ушбу сўзларга ишонмайдиган одамлар топилса марҳамат, эрамизгача бўлган 4 мингинчи йилликда тикланган Қўйқирилган қалъанинг қолдиқларини келиб кўрсин. Ундан кейинги йилларда пойдевори қўйилган машҳур тупроқ қалъари келиб кўрсин. Ана шу икки бени келиб кўрсин. Ана шу икки бебаҳо ёдгорликнинг ўзиёқ айтиб беради қорақалпоқ кимлигини!

Ёинки авваллари сув ўрнига шарбат оққан далаларга гул-чечак таққан Амударёдан сўрасин бу юртнинг тарихини. У беҳол шовуллаб, гувиллаб сўзлайди бугун.

Шул дарёнинг икки бети
асли юрти
Ҳароратни сўлим деган
қорақалпоқ.
Қумлар аро майсаларни
кўзга суртиб.
Саксовулни гулим деган
қорақалпоқ.

Орадан неча йиллар ўтди. Қорақалпоқ халқи ўзбек халқи билан қўлни қўлга бериб яшамоқда. Ҳар бир шодиёнада, ҳар бир маъракада бирга икки халқ. Амударё лаққасини бирга еган икки халқ. Орол бошига тушган фожиадан ўз бошига тушгандек изтиробда бугун ўзбек ҳам. Демакки, ўзбегу, қорақалпоқ бир шодадаги маржонки уларни ажратиб бўлмас асло!

Қорақалпоқ тупроғининг ўз ўғлонлари бор, ўз фидойи фарзандлари бор. «Қирққиз», «Маспошшо», «Шаҳриёр» қаҳрамонлик достонларини, халқ бахтини куйлаган Бердақ, Ажиниёз, Кунхўжа; ўзининг «Қорақалпоқ достони» трилогияси билан жаҳонга донг таратган халқ адиби Тўлепберган Қаипбергенов, Ўзбекистон халқ шоири Ибройим Юсупов, Жўлмирза Оймирзаев, Шовдирбой Сеидов, Матен Сайтниёзов, Абат Алиев, Содиқ Нуримётов, Ғалим Сайтназаровларнинг насрий ва назмий асарлари қорақалпоқ халқининг, айни пайтда, ўзбек халқининг ҳам маънавий бойлигидир.

Ўзбекистон халқ артистлари Отажон Худойшукуров, Тамара Дошумова, Гулпарчин Сиримбетоваларнинг дилрабо қўшиқларини жон [illegible]

[illegible]

Ғолиб МИРЗО.

● «Оқшом» газетасининг бугунги [illegible] Қорақалпоғистон Республикаси пойтахти — Нукус шаҳрига бағишланган. [illegible]

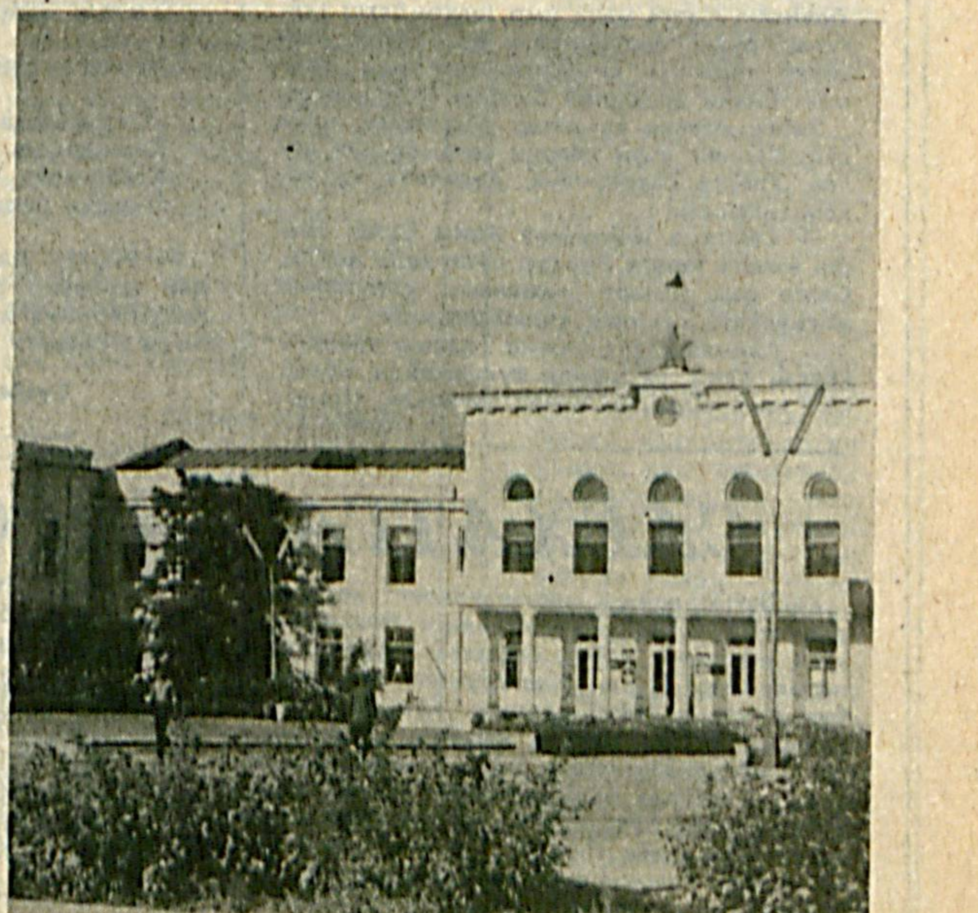

СУРАТДА: Нукус шаҳридаги маъмурий бино.

* Сиз кутган учрашув

Ибройим ЮСУПОВ:

«ҚАЛБИМДАГИ МУҲАББАТ ТОШКЕНТДА ТУҒИЛГАН»

Депутат халқ ғамини ейди, унинг дард-ташвишлари билан яшайди. Шоирлар эса юрт фаровонлиги, халқ эркинлигини ўйлаб, тунларни тонгларга улаб [illegible] билан ҳароратли сатрлар битади. Қайси юртда шоирлар кўпу хушовоз бўлса, ўша элнинг келажаги албатта порлоқ бўлади. Юрагига бир вақтнинг ўзида депутатлик ва шоирлик юкини сиғдира олиш учун эса тоғдай қалб ва зўр одам керак. Бизнинг бугунги суҳбатдошимиз [illegible] халқининг севикли шоирларидан бири, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати Ибройим Юсупов ҳам ана шундай бахти кулган ажойиб тақдирли инсонлардан биридир.

— Ибройим оға, Сизни Қорақалпоғистоннинг севикли шоири сифатида яхши биламиз. Суҳбатимизни яқинда бўлиб ўтган ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн биринчи сессиясида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигидан бошласак. Тарихий аҳамиятга молик биринчи Конституциямизнинг қабул қилинишида иштирок этдингиз. Шу тантанали дамда хаёлингиздан нималар ўтди?

— Бир йил олдин мустақилликни эълон қилган республикамиз ҳуқуқий давлат сари қадамини ростламоқда. Бизларда «Тушов тўй» бўлади. Яъни, бола юра бошлаганда оёғига тушов боғлаб, уни ечиб юборишади. Конституциямизнинг қабул қилинишини ҳам мен худди тушовни ечиб юборгандек ҳис қиламан. Қисқа фурсатда танилган республикамиз яна ҳам қаддини ростлаб, қадамини дадил қўяди энди. Муҳими, республикамизнинг ўз йўли бор. Президентимиз Ислом Каримов айтганларидек, тинчлик зарур. Шундагина шу йўлдан равон бораверамиз. Ерларимизнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашни ҳам зарур деб биламан. Халқимизда «Ер тўйса — эл тўяди» деган ибратли нақл бор. Шунга амал қилсак, деҳқонларимизга қайишсак ҳар қандай тангликдан чиқиб оламиз. Тантанали дамда ҳам шуларни ўйлайсан киши.

— Қорақалпоғистоннинг пойтахти бўлмиш Нукус шаҳрининг 60 йиллик тўйи арафасидамиз. Ушбу анжуманга тайёргарлик қандай бўлди?

— Ҳукуматимиз бу катта тўйга кўмак берди, катта маблағ ажратилди. Нукуснинг 60 йиллик тантаналари дастлаб Тўрткўл, Нукус районларидан бошланиб, 18—19 декабрь кунлари Нукус шаҳрида давом этади. Тўйнинг яна бир қувонарли томони бор, бу бир-биримизга бўлган меҳр-муҳаббатимизни оширади, биродарлик ришталарини қаттиқроқ боғлайди. Ўзбекистоннинг ҳамма вилоятларидан, Тошкентдан кўплаб меҳмонларнинг ушбу анжуманда иштирок этиши кўзда тутилмоқда. Кўз-кўзга тушганда меҳр юзга тушади деганларидек, тўйда юзма-юз учрашиш дўстлигимизни янада мустаҳкамлайди.

— Тошкентни дўстлик ва тинчлик шаҳри, дейишади. Сизнинг тасаввурингизда Тошкент қандай гавдаланади?

— Тошкентнинг дўстлик шаҳри эканлиги жаҳонга маълум. Хорижнинг қайси бурчагига бормай, чет элликларнинг Тошкент ҳақида тўлқинланиб гапирганлигининг гувоҳи бўламан. Турмуш ўртоғим раҳматлик Бибизода билан ҳам муҳаббатимиз шу Тошкентда туғилган. Дастлабки муҳаббат ҳақида ёзган шеърларимнинг дунёга келишида ҳам шу гўзал Тошкентнинг таъсири катта. Бибизода Тошкент Давлат университетида таҳсил олган. Мен ҳам тез-тез ушбу илм масканига бориб турардим.

— Фарзандларингиз ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Икки ўғлим ва уч қизим бор. Ҳаммаси уйли-жойли. Катта ўғлим Баҳромжоннинг исмини севимли шоиримиз Ғафур Ғулом қўйганлар.

— Ўзбек адибларидан кимлар билан кўпроқ мулоқотда бўласиз?

— Ғафур Ғулом, Ойбек ва Миртемир оғалар уйимизда кўп меҳмон бўлишган. Мен шу улуғ адибларнинг дуосини олганман. Уларни табаррук устозларим деб биламан. Зулфия опа шеърларимни кўп таржима қилганлар.

Шундай дедию, Ибройим оға чўнтагидан иккита телеграмма олиб кўрсатди. Телеграмманинг бири Расул Ҳамзатов томонидан, иккинчиси Зулфия опа томонидан қутлов экан. Ибройим оға Зулфия опанинг телеграммасини қўлимга тутқазиб «Ундаги сўзларни ёзиб олинг. Мен шу телеграммани ўзбек дўстларимдан деб биламан», деди.

— «Қадрдон дўстим Ибройим оғажон! Сизни улуғ пайғамбар ёшингиз билан табриклайман. Сиз орқада қолдирган йиллар адабиётимиз хазинасини шеъриятнинг гўзал дурдоналари билан бойитди. Катта муҳаббат, оғир ҳижронлар дардидан туғилган асарлар қорақалпоқ халқининг қалби ва жасорати ифодаси бўлиб дилимизни бойитди. Сизга узоқ умр, илҳомбахш туйғулар, руҳий осойишталик ёр бўлсин. Мен севиб таржима қиладиган шеърлар кутаман. Сизни ардоқлаб Зулфия Исроилова».

Ўзбек ёзувчи ва шоир дўстларим жуда кўп. Шунинг учун уларни санамай қўя қолай. Уларга саломатлик, дадиллик ва илҳом тилайман.

— Севимли шоиримиз Азим Суюн «Ватан юкини юраги борлар кўтаради» дейди. Сизга ҳам эл-юрт ташвиши, депутатлик масъулияти оғирлик қилмаяптими?

— Азимжон ҳақ. Аммо элнинг юкидан қочган одам, эл шоири бўлолмайди. Шеър ҳам ташвишлардан кейин туғилади. Шоирлари халқимиз ҳурмат қилишини ҳам, унинг юрт ғами билан яшаш, сатрларида [illegible] мужассам қилинган билан боғлиқ бўлса керак. Депутат бўлмасам ҳам эл юкини кўтарардим. Баъзан улуғ шоирлар Навоий, Бердақ, Махтумқули, Пушкин, Гёте, Саъдийлар ижодига назар солиб, ўзимни шоир эмасман, деб юбораман. Буюк саркарда Амир Темур «Ғамим кўпдир недандир бу» деган экан. Ҳали ёзишим керак бўлган шеърларим, қиладиган ишларим кўп, деб ўйлайман.

— Бўш вақтларингизда ижтимоий ҳаётдан ва адабий муҳитдан ташқари нималар билан шуғулланасиз?

— Ижод одамларида бўш вақт бўлмайди. Уларнинг «бечора»лиги ҳам шунда. Баъзан илҳом келиб тонг отгунча мижжа қоқмай шеър ёзишга тўғри келади. Биров ижодкорларга мазза деса ишонманг.

— Оқшомхонларга тилакларингиз.

— Аввало «Тошкент оқшоми»нинг мухлиси эканлигимни айтишим керак. «Оқшом»ни севиб ўқийман. У чиқа бошлагандан буён дўконларда қўлма-қўл бўлиб кетади. Оқшомингиз тинч бўлсин. Кўпроқ тонг оқшомини яхши кўраман. Оқшомхонларга ҳам тонг оқшомидек соф бўлишларини тилайман.

— Суҳбатимиз сўнггида битта янги шеърингиздан ўқиб берсангиз.

МУСТАҚИЛЛИК МАЙДОНИДАН ЎТГАНДА

Навоий, Бердақлар армон ўтганда,
Бобур тарки Ватан бўлиб кетганда,
Машраблар зор йиғлаб ғазал битганда,
-Ойни кўзлаган мақсадингга етдингми!
Боболар руҳи ёдимга тушди,
Мустақиллик майдонидан ўтганда.

Акмал, Оллиёрлар отилиб кетганда,
Ёвлар Қодирийни қатл этганда,
Инсоннинг ширин уйқусин бузиб,
Қабрдан уйғотиб олиб кетганда...
Ҳаммасин ёд этиб, кўзга ёш олдим,
Мустақиллик майдонидан ўтганда.

«Оқ олтин» карвони четга кетганда,
Сен хаёл суриб оғир кетмонга,
Ҳалол меҳнатингнинг мўл мевасига
Эй, сен деҳқон халқим қўлинг етганми!
Ҳаммаси, ҳаммаси хаёлдан кечди,
Мустақиллик майдонидан ўтганда.

Кўнгил кўтарилиб илҳом жўш урар,
Меҳр суви билан тўлгандай Орол.
Эсар бир ажойиб ёқимли шамол,
Мустақиллик майдонидан ўтганда.

Ўзбекистон шарқ юлдузнинг Чўлпони,
Кўп қийин йўллардан ўтарсан ошиб,
Амалга ошар энди, эркин инсон армони,
Йўлингни ёритар иқбол қуёши.

«Қутлуғ қадамингга ҳасанот» дейин,
Қон-қардош халқлар қўл бериб қўлга,—
Қорақалпоқ қалпоғим бошимга кийиб,
Ёнингда бораман шу улуғ йўлдан.

— Раҳмат. Дарвоқе, оқшомхонлар номидан табаррук ёшингиз билан қутлаймиз. Кексаларимиз айтгандек, пайғамбар ёшига етган кунингиз муборак бўлсин!

Суҳбатдош Эркин ЭСИРГАДИЕВ.

САНЪАТ ОСМОНИДАГИ ПАРВОЗ

МАННОН Уйғур номидаги Тошкент Давлат санъат институти 50-йиллардан бери қорақалпоқ театри учун актёрлар, режиссёрлар тайёрлаб беради. Қорақалпоғистон республикасининг деярли барча шаҳар ва районларида мазкур ўқув масканини битирган қатор санъаткорлар меҳнат қилмоқдалар. Биргина Бердақ номидаги Нукус давлат мусиқали драма ва комедия театри саҳнасида фаолият кўрсатаётган Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ артистлари Нажимаддин Аксибоев, Шамурат Утемуратов, Уразгул Давлатова, Сапаргул Авезова каби таниқли саҳна усталари ҳам ўз даврида Тошкентда таҳсил олганлар.

Шуни қувонч билан таъкидлаш жоизки, [illegible] анъана давом этиб келмоқда. 1987 йили Ўзбекистон халқ артисти, Ҳамза номидаги Давлат мукофоти соҳиби, профессор Анатолий Қобулов ва катта ўқитувчи Мунаввар Абдуллаевалар иштирокида қорақалпоқ йигит ва қизларидан алоҳида гуруҳ тузилганди. Мана беш йиллик сабоқ йиллари ҳам [illegible].

Ижод машаққатлари билан кечган бедор тунлар, актёрлик маҳоратини [illegible] учун қилинган тинимсиз машқлар, роль устидаги [illegible] ҳамма-ҳаммаси ортда қолмоқда. Беш йил муқаддам азим шаҳар Тошкентга санъатга бўлган чексиз муҳаббат етаклаб келган ўша етти қиз ва беш йигитча [illegible] Тўлеберген Қаипбергенов [illegible] «Қорақалпоқ қизи» [illegible] Гольдонининг «Ғийбатчи аёллар» пьесаларини диплом спектакли сифатида саҳналаштирдилар. Яна [illegible] бугун гуруҳ билан биргаликда Бердақ номидаги Нукус давлат мусиқали драма ва комедия театрига борибоқ меҳнат қилишни режалаштирайтган йигит ва қизларнинг соф, самимий дил сўзларига, орзуларига қулоқ тутайлик.

⊙ Холбой Тангрибергенов: Очиғини айтганда Қорақалпоғистонда мусиқали драма анча оқсаб қолган. Кучли режиссёрлар кам. Шунинг учун ҳам институтни битиргач мусиқали драма театри режиссёрлиги бўлимида ҳам ўқиш истагим йўқ эмас. Орзуларим жуда кўп. Олий мақсадим эса халқимга хизмат қилиш.

⊙ Дина Жалгасбаева: Асли ўзим рақс мактабини тугатган бўлсамда, қўшиқ айтишга жуда қизиқаман. Бир неча йил театрда ҳам ишлаганман. Ёлғиз истагим — қорақалпоқ опералари бош ролларини ижро этиш...

Навбатдаги суҳбатдошим Доний Худойназаров эса [illegible] қорақалпоқ киноси равнақи учун хизмат қилиш истаги билан ёнаётганлигини айтиб қолди. Ким билади дейсиз, балки айнан шу йигитча қорақалпоқ киносининг биринчи «юлдузлари»дан бўлар?!

Ҳа, қорақалпоқ санъатининг келажаги, гуллаб-яшнаши, унинг қадимий анъаналарини [illegible] ёшлар қўлидадир. Улар санъат сўқмоқларида [illegible] Истардикки, улардан ҳар бири [illegible] бўлсин. Бу йўлда уларга сабру матонат ва оқ йўл тилаб қоламиз.

Шуҳрат АРМОН.

СУРАТДА: санъат институтида таҳсил олаётган бир гуруҳ қорақалпоқ ёшлари.

* *Нукус шаҳри—60 ёшда*

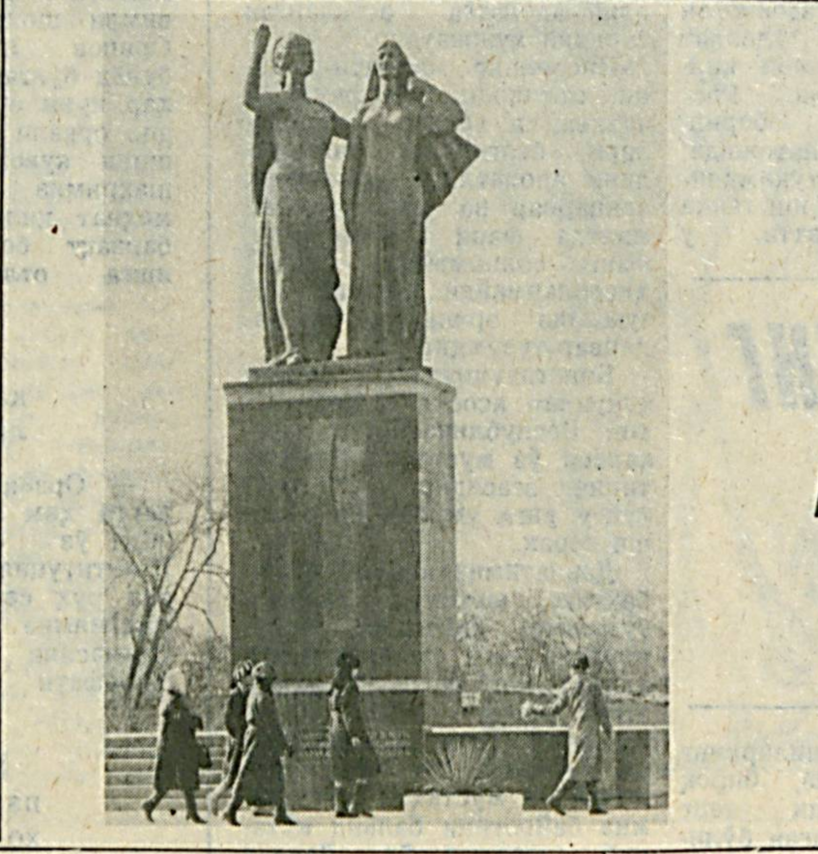

ЖАЙҲУН ШАМОЛЛАРИ ЭРКАЛАР УНИ

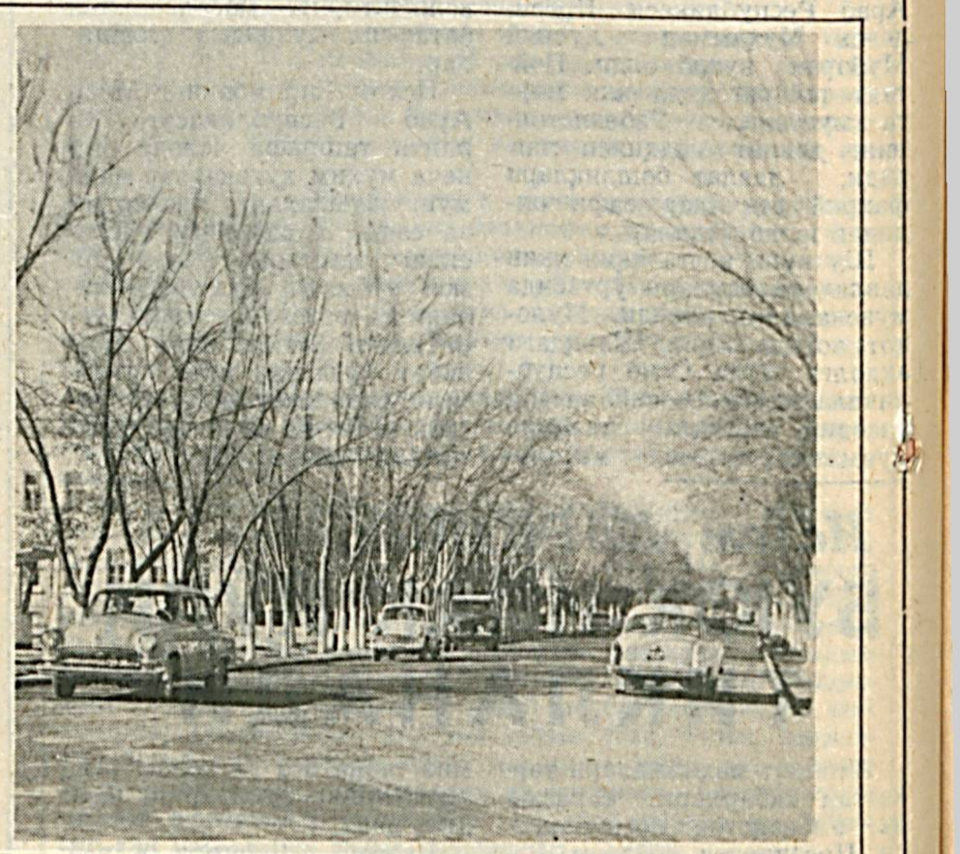

* *Илмий ҳамкорлик ривожланмоқда*

Оролбўйи муаммоларини ечиш сари

Ҳозир илм-фанимизни қанчалик ривожлантирсак, унинг ютуқларини ҳаётимизга жорий этсак, мустақил Ўзбекистонимизнинг янги қадамлари ҳам шундай дадил ва салмоқли бўлади. Республикамизнинг энг олий илм маскани — Тошкент Давлат университетининг ҳам жаҳон ва мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг кўпгина мамлакатларидаги олий ўқув юртлари билан мустаҳкам илмий алоқалари диққатга сазовордир. Шу жумладан, Тошкент ва Нукус давлат университетларининг ўзаро алоқалари ҳам кенг кўламда йўлга қўйилган. Бундай ҳамкорликнинг қай тариқа туғилганлиги, ўзаро дўстлик ришталарининг мустаҳкамланиб бориши ҳақида бизга Тошкент давлат университетининг проректори Баҳритдин Зарипов қуйидагиларни сўзлаб берди:

— Олий ўқув юртларимиз ўртасидаги алоқалар ва ҳамкорлик 1976 йили Қорақалпоқ давлат институтининг Нукус университетига айлантирилишидан анча олдин бошланган эди. Мазкур хайрли тадбирдан сўнг эса у янада мустаҳкамланди. Гап шундаки, институтнинг янги мақом олиши ўқув жараёнига янгича ёндошув ва уни янада такомиллаштиришни талаб этарди. Шунга мувофиқ Ўрта Осиё ва Қозоғистон Республикаларидаги энг етакчи олий ўқув юртларидан бири бўлмиш бой илмий анъаналарга эга ТошДУ, қардош Қорақалпоғистон илк университетининг оёққа туришида қўлдан келган барча ёрдамни аямади.

Пойтахт университети Нукус давлат университетининг кафедра ва факультетларини университет доирасидаги мутахассисликлар бўйича ўқув режалари, дастурлар ҳамда мавжуд методик қўлланмалар билан таъминлади. Унга ҳисоб-китоб ва ҳисоботлар юзасидан зарур бўлган барча хизмат ҳужжатларини топширди. Айниқса Тошкент давлат университетининг илмий кутубхонаси томонидан Нукус давлат университетига ўз кутубхонасини ташкил этиш учун беғараз ёрдам сифатида юборилган 5 минг нусхадаги ўқув адабиётлари ва қўлланмаларини нукусликлар ҳамон чуқур миннатдорлик туйғуси билан эслашади.

Уша пайтда ўзининг илк фаолиятини бошлаётган Нукус давлат университети ўқув жараёнини ташкил этиш учун малакали мутахассисларни дарслар ўтишга жалб этиш энг муҳим масалалардан бири ҳисобланарди. Ва тошкентлик профессорлар, муаллимлар, факультетларнинг деканлари, ўқув соҳасининг ходимлари Нукус шаҳрига бориб фақат махсус курсларни ўқиш юзасидангина эмас, балки методик кўмак бериш, диплом ва курс ишларига раҳбарлик қилиш бўйича ҳам амалий ёрдам кўрсата бошладилар.

Шундай тарзда йилдан-йилга икки университет фаолиятининг турли томонларини қамраб олган ҳамкорлик қирралари кенгайиб борди. Юқоридаги фикримизга олий малакали олимлар — фан докторлари ва номзодларини тайёрлаш, ёш мутахассислар стажировкаси малака ошириш, илмий-текшириш ишларини ташкил этишда кўмак беришнинг йўлга қўйилганлигини ҳам мисол қилиб кўрсатишимиз мумкин.

Бора-бора илмий кенгашларнинг ҳамкорликдаги мажлислари ўтказила бошланди. Уларда кадрлар тайёрлашнинг самарали йўллари, Дўстлик кунларини ўтказиш, Орол бўйи минтақасининг об-ҳавоси ва метеорология шароитлари, тупроғи ва ўсимликларини, Амударё ҳавзасининг маҳсулдорлигини оширишнинг биологик асосларини тадқиқ этиш бўйича ўз ичига геологик, гидрогеологик текширувларни қамраб олган экспедициялар ташкил этиш масалалари муҳокама қилинарди. Сўздан амалий ишларга ўтиларди. Шуниси қувонарлики, бундай ҳамкорлик ҳамон давом эттирилмоқда. Жумладан, Ғани Комилов, Тўрабек Сирлибоев, Сирожиддин Зайнобиддинов, Абдулла Аъзамов каби профессорлар раҳбарлигидаги физиклар, химиклар, математиклар ва биологлар нукуслик олимлар билан бирга Орол денгизида сувнинг камайиб кетиши ва ушбу ҳудуддаги ерларни туз босиши туфайли вужудга келган Орол бўйи минтақасининг экологик муаммоларини ҳал қилиш устида қизғин амалий иш олиб бормоқдалар.

Республикамиздаги университетлар ва педагогик олий ўқув юртлари ўқув-методика ишларини мувофиқлаштирувчи марказ ҳисобланмиш Тошкент давлат университети қошида малака ошириш факультети ҳам фаолият кўрсатмоқда. Ва унда Нукус давлат университетининг ўқитувчилари ҳам малакаларини оширмоқдалар. Нукуслик олимлар бу ерда докторлик ва номзодлик диссертациясини ҳимоя қилиш учун ҳам ташриф буюришади. Бинобарин, Нукус давлат университети илк ташкил этилган вақтдаги каби ҳозир ҳам ўзаро ҳамкорлик қилиш ҳақида шартномалар имзоланмоқда. Бир сўз билан айтганда ТошДУ профессор-ўқитувчилари кўрсатаётган ёрдам кенг кўламли ва уни университетлар олдида турган мақсад ва вазифаларнинг бирлиги ифода этади. Мақсадлар эса улкан — юқори малакали ходимларни тайёрлаш ишини ривожлантириш, илмий-текшириш ишланмаларининг самарасини ошириш. Ўйлаймизки, Тошкент ва Нукус давлат университетларининг ҳамкорликлари бу ишларнинг самарали амалга ошишида ўзининг муносиб ҳиссасини қўшади.

Даврон НУРМАТОВ
ёзиб олди.

ИСТЕЪДОДЛИ ҚАЛАМ СОҲИБИ

ҚОРАҚАЛПОҚ халқининг севикли шоири, Бердақ номли республика Давлат мукофоти совриндори, Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Кенгесбой Раҳмонов шеъриятда, наср, драматургия ва таржимонликда сермаҳсул ижод қилиб келаётган забардаст қалам соҳибларидан биридир.

60-йиллардан бошлаб ўзининг ҳикоя ва қиссалари, романлари билан китобхонлар қалбига кириб борган Кенгесбой Раҳмонов «Тонг нури», «Ватан муҳаббати билан», «Ҳаётга йўл» каби миллийликка бой, муҳаббат, дўстлик, Ватан ишқидек илоҳий туйғулар куйланган шеърлари жамланган тўпламларини чоп эттирди.

Санъаткорнинг ижодида драматургия жанри ҳам катта ўрин тутади. У 70-йилларда, яъни бутун собиқ Иттифоқдаги каби қорақалпоқ театри саҳнаси бир қолипдаги асарлар билан тўлиб кетган, томошабин борган сари саҳна санъатидан узоқлашаётган пайтда ўзининг миллий руҳ билан суғорилган ҳангомалари, трагикомедия, мусиқали драмаларини тақдим этди. «У дунёга таклиф», «Аскиячилар касалхонада», «Мингларнинг бири», «Онамнинг еттинчи эри» асарлари халқ мақол ва маталлари, қочиримли сўзларга бойлиги билан шуҳрат қозонди. Биргина «Келин» пьесасининг 15 йил давомида саҳнадан тушмай келаётгани, томоша залининг мухлислари билан доимо тўла бўлиши ижодкор меҳнатига берилган муносиб баҳодир.

Бугунги кунда Қорақалпоғистон телевидениесининг адабий кўрсатувлар бўлимининг муҳаррири сифатида фаолият кўрсатиб келаётган Кенгесбой Раҳмонов Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Зулфия, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов каби ўзбек шоирларининг шеърларини қорақалпоқ тилига ўгирди.

Уқ томирлари бир заминга тақалувчи икки—қорақалпоқ ва ўзбек халқлари адабиёти ривожига, тарғиботига муносиб ҳисса қўшиб келаётган Кенгесбой Раҳмоновнинг асарлари шу пайтгача ўзбек тилига ўгирилмаган экан. Шуни ҳисобга олиб, ҳурматли адибимизнинг ижодига баркамоллик тилаб, шеърларидан намуна эълон қилмоқдамиз.

Марғуба СУЛТОНОВА.

* *Қорақалпоқ адиблари ижодидан*

Кенгесбой РАҲМОНОВ

ВАТАН

Адашмаса ой ўзининг йўлидан,
Нурли қуёш ярқираса ҳар тонгда.
Воз кечтириш келмас ҳеч кас қўлидан,
Содиқдирман ҳамишалик Ватанга!

Сел иргитар коптокдайин тоғ тошин,
Учқунлардан ўт гуруллар, лек фақат —
Шу тупроқда қолади менинг жоним.
Абадийдир Ватанимга муҳаббат!

Сабабки ул ор-номусдан туғилиб,
Озод замон шуъласида жайнаган.
Амударё сувларида ювилиб,
Эркин меҳнат қозонида қайнаган.

Камол топдим шу муҳаббат бирла мен,
Қувват берди Ватан деган бул хилқат.
Офтобларда бошимга ул соябон,
Бўронларда берди менга ҳаловат.

Қайга борсам йўлим ғайри бўлмади,
Одамлар ҳам йўлиқмади менга ёт.
Ҳилпирасин байроқ бўлиб қўлларда —
Она Ватан, муҳаббатинг чин ҳаёт.

Фарзандингман, қучоғингда қувнаган,
Ҳали кўпдир йўл юрарим, тилакда.
Қарздорман, ҳаммасини узарман,
Азиз юртим, ишқинг бўлса юракда.

Темур УБАЙДУЛЛО таржимаси.

САЁҲАТГА БОРСАНГИЗ

ҲОЗИРГИ пайтда нарх-навонинг кескин даражада кўтарилиб кетганлиги боисидан узоқ жойларга сайру саёҳатга боришга иштиёқманд бўлган кишиларнинг хоҳиши бир мунча пасайиб қолди. Хўш, қандай қилиб сайёҳлар сонини кўпайтириш мумкин? «Каракалпакстантурист» ходимлари ана шу хусусда бош қотириб уйларидан унчалик узоқ бўлмаган жойларда кўришга арзийдиган, завқ билан томоша қиладиган ерлар режасини ишлаб чиқдилар. Бинобарин улар ишлаб чиққан янги йўналишга кўра Элликқалъа, Беруний, Тўрткўлнинг тарихий ва меъморий ёдгорликларини, Тупроққалъа, Аёзқалъа, Миздаҳқон мажмуалари, бошқа маҳаллий диққатга сазовор жойларни зиёрат қилиш мумкин.

Хўш, узоқ сафарларга отланган ва бунга ҳамёни кўтарадиган кишилар қандай иш тутишлари керак? «Каракалпакстантурист» Эрон, Хитой, Покистон сингари давлатларга йўлланмалар таклиф этади. Ана шу мамлакатлар билан шартномалар воситачиларсиз, тўғридан-тўғри тузилади.

Хуллас, юрган дарё деганларидек, имконият топган одам ҳозир ҳам сайру саёҳатларга чиқиши мумкин.

** Маданий меросимиздан*

НУҚСОНЛАРДАН ПОКЛОВЧИ БУЛОҚ

ТУРКИЙ халқлар маданияти, адабиёти ва санъатининг илдизлари жуда қадим замонларга бориб тақалади. XI асрда яратилган «Қутадғу билиг» асари ҳам ана шундай қадимий маданиятимиз меваларидан биридир. Унда туркий халқларнинг қадимин анъаналари, миллий-маданий қадриятлари шеърий тарзда ифодаланган. Юсуф Хос Хожиб жамиятни Адолат ва Ақл бошқариб туришини таъкидлаб, уларга эришиш йўлларини ҳам, кишилардаги ахлоқий-маънавий хусусиятларнинг жамият ва давлат равнақига кўрсатадиган таъсирини ҳам кўрсатиб беради. Муҳими шундаки; Юсуф Хос Хожибнинг ахлоқий-маънавий ўгитлари бугун ҳам ўз таъсир ва аҳамиятини деярли тўлалигича сақлаб қолган. Фарзанд тарбияси билан боғлиқ бўлган қуйидаги мисраларни кузатайлик:

Ата эмгаки бўлса ўғли уза,
Ул ўғли билир ўтру килк йанг уза.
Киса тутса ўғлин, кўр, эзгу бўлур,
Атаси, анаси ярунгу бўлур.

Яъни:

Болага отанинг меҳнати сингган бўлса,
Сўнг у боланинг хулқ-атворида билинади.
Ота болани назоратда тутса, у яхши эзгу бўлади,
Отасининг ва онасининг юзи ёруғ бўлади.

Адиб назарида бола бебош, ножўя қилиқлар эгаси бўлиб ўсадиган бўлса, бу болада гуноҳ йўқ, балки барча гуноҳ унинг ота-онасидадир. Шунинг учун фарзандлар шундай тарбия қилинмоғи керакки, кейин келувчилар бу ота-онанинг устидан кулишмасин, балки уларга ҳавас билан қарашсин. Бунинг учун эса фарзандлар эрта ёшлигиданоқ турли илмларга, касб-ҳунарларга ўргатилмоғи керак. Билим ва ҳунар киши маънавиятидаги барча нуқсонларни тозалайдиган зилол булоқ сувидир, дейди у. Ана шу булоқнинг зилол суви доим оқиб турса, ундан анвойи неъматлар киши кўнглига ҳузур беради.

Билимдон киши эзгуликлар қилишга, бошқаларга наф етказишга уринади. Шоир эзгулик ва эсизлик (ёмонлик) ҳақида шундай дейди:

Камуғ эзгулик қил, эсиздин йира,
Камуғ эзгу келгай сен улдур ера.
Эсиз ишка йакма, сенга қилга кўр,
Эсизлик йилан ул сени тегка кўр.

Яъни:

Фақат яхшилик қил, ёмон ишдан четда тур,
Шунда сен ўтирган ерга фақат яхшилик келади.
Ёмон ишга яқинлашма, сенга зиён қилади,
Ёмонлик илондир, у сени чақади, кўргин.

Ёмон одамлар деган тушунча остида ёлғончи, чақимчи, майхўр, фисқу фасодчилар, уят-андишани билмайдиганлар, нодон ва жоҳиллар ётади. Бу хусусиятлар кишининг билимсизлиги туфайли, маърифатсизлиги туфайли келиб чиқади, дейди шоир. Дунё молига ҳирс қўйишга ҳам сабаб шу. Зеро, дунё моли шўр сувга ўхшайди. Шўр сув ичган қайси бир кишининг чанқоғи қонган?

Шоир назарида энг аъло фазилат чин инсонийликдир. Инсонийликнинг бошида эса бағирдошлик, меҳр-муҳаббат туради:

Бағирсак киши ул кишида чини
Бағирсак сўзи тут, бедутга сени.

Яъни:

Кишининг энг чини меҳрибон кишидир,
Меҳрибон кишилар сўзига амал қил, у сени буюкликка элтади.

Одам боласи карвонга ўхшайди. Карвон бир жойда муқим турмаганидек одамнинг дунёда абадий қолиши ҳам мумкин эмас. Шундай экан, киши ўз инсонийлигини намоён этиб улгуриши керак. Чунки дунё бир экинзорга ўхшайди. Киши бу экинзорга нимани экса, шуни ўриб олади. Яхшилик, меҳр-муҳаббат, инсонийлик уруғини эккан одам ҳам албатта ана шу эзгуликларга эришади.

Боқижон ТУХЛИЕВ,
филология фанлари доктори, профессор.

** Дилимдагини айтаман*

БАХТИНГНИ БОЙ БЕРМА!

ЮҚОРИДАГИ сарлавҳага кўзингиз тушиши билан: «Яна бир ақл ўргатувчи бўлса керак», деган ўйга боришингиз табиий. Тўғри, иқтисодий қийинчиликлар билан юзма-юз келган бир пайтда ҳар қандай муаммо буларнинг олдида ҳеч гап бўлмай қолгандек. Зеро, ҳаёт мавжуд, яшаш мумкин экан, нафсимиз йўлида умр деб аталмиш бебаҳо бойликни беҳуда совуришга ҳақсизмиз.

...Ўша куни одатдагидек «Марказий хиёбон» автобус бекатига келганимда одам тирбанд эди. Улар учраган бирор транспортга осилиб бўлсада, уйига етиб олиш илинжида атрофга умидли боқадилар.

Мен ҳам улар каби шошаётган бўлсамда, йўналишли такси бекати ёнида писта чақиб турган икки дугоҳна эътиборимни тортди. Кўринишларидан бу ерлик эмасликлари (ҳар қанча бўёқларга чапланган бўлсаларда) сезилиб турарди. Кўзлари-чи? Ҳа, уларнинг кўзлари шоирлар таърифлаган шарқ қизларининг иффат порлаб турган кўзларига сира ўхшамас, беҳаё боқишлари эса ниятлари соф эмаслигини ошкор этарди. Бир неча дақиқадан сўнг улар ажрашишди. Бири бекатда қолди, иккинчиси қаёққадир ғойиб бўлди. Бекатдаги қиз бироздан сўнг ўзига ўхшаш бугунни ўйловчи бир йигит билан учрашди-ю, имо-ишоралардан сўнг бирга бекатдагиларнинг нигоҳидан йироқлашдилар.

Ҳаёт жуда мураккаб, деганлари рост экан. Кези келса, ёнингда турган яқинингни тополмай, хуноб бўлсанг, тирбанд оломон орасида бир боқишда кўнгил бир-бирини англаса!. Афсус, бу боқишлару, ўйламай босилган қадамларнинг тўлови қимматга тушажаги, не изтиробларга солишини енгилтак қиз бир куни англаб етади. Унда кеч, жуда кеч бўлади.

Қизнинг ортидан қараб бир хонадоннинг чироғи, бир йигитнинг вафодор ёри бўлиши мумкин эди-ку, деган ўй мени қийноққа солди. Шу дақиқа: «Тўхта! Ўз бахтингга зомин бўлма, уни асра, бебурдларга бой берма» деб ҳайқиргим, керак бўлса ялиниб-ёлвориб бўлсада, уни бу йўлдан қайтаргим келди. Лекин шунинг ўзи кифоямикан?.. Унинг кенг кўчалар бўйлаб бесамар «сайр» қилиб юрганини бечора онаизори билармикан? Бундай хунук хабар отанинг қулоғига етиб борса унинг ҳоли не кечаркин?

Шу хил жавобсиз сўроқлар гирдобида бекатга келган автобуснинг шиддатли чинқиригидан ўзимга келдим. Тирбанд автобус оғир одимлаб, олдинга интилади. Шоирнинг қуйидаги икки мисраси хаёлимдан ўтаверади:

Ёмон юрсанг — кетар бахтинг қўлингдан,
Адашма ҳеч тўғри юрган йўлингдан!..

Саломат АБДУРАҲМОНОВА.

Одобнома

Фатхулла Зикриллаев Тошкент Автомобиль йўллари институтининг доценти, физика-математика фанлари номзоди, олий таълим аълочиси. Шу билан бирга олий ўқув юртлари, маҳаллалар, меҳнат жамоаларида ахлоқ-одобга доир маърузалар ўқийди, суҳбатларда иштирок этади. Биз у киши билан мулоқотда бўлдик.

— Фатхулла ака, физик олим бўла туриб одобномага қизиқишингизнинг боиси нимада?

— 1940 йилда ўрта мактабда ўқиётган пайтимда маҳаллага котиблик қилганман. Шунингдек, маҳалладаги аёлларнинг саводини чиқаришда иштирок этганим ҳалиҳануз ёдимда. Ўша кезлари баъзилар араб, бошқа бировлар эса лотин тилини билишар эди, лекин рус крилицасидан кўпчиликнинг саводи йўқ эди. Ҳатто маҳалла комитетининг раиси ҳужжатларга имзо қўймай бармоқ босарди. Ёш бўлишимга қарамай кўпгина хонадонлардаги низоли ишларда иштирок этганман. Ўша дамларда яраштириб қўйилган эр-хотинларнинг оилалари ҳозир пиру бадавлат бўлиб кетган. Мана шуларнинг барчаси менинг одоб илмига қизиқишимга сабабчи бўлган бўлса ажаб эмас.

Ерга Тошкент шаҳар ўқитувчиларининг август кенгашида иштирок этган бир гуруҳ тарихчи олимлар ҳам ташриф буюришди. Мен улар олдида маъруза қилдим. Анча вақтгача суҳбатлашдик. Билдирган фикр-мулоҳазаларим маъқул келди чоғи, Тошкент ўқитувчилар малакасини ошириш институтига ишга таклиф этишди. Шундан бери мазкур институтда «Одобнома» дарсларини ўтувчи ўқитувчилар билан бир йилда икки марта машғулотлар олиб боряпман.

— Уларга асосан нималарни ўргатасиз?

— Маъруза ва суҳбатлар чоғида ўрта мактаб ва олий таълим дастурларига киритилмаган мавзулар ҳақида фикрлашамиз. Мен ахлоқ-одобни ҳозирги замон билан боғлашга, қадимдан ота-боболаримиздан урф бўлиб келаётган маданий меросимизни талқин қилишга бор куч-ғайратимни аямайман. Бунда айниқса Алишер Навоий, Ат-Термизий, Аҳмад Яссавий каби алломаларимизнинг ҳикматлари, шунингдек, муқаддас Ҳадис илми қўл келмоқда.

— Миллий одоб деганда нимани англашимиз мумкин?

— Ҳар бир миллатнинг ўзига хос неъматлари бор. Ўзбек одоби бўйича ҳалол ва ҳаром ажратилади. Биздаги эркакларда

** Одами эрсанг...*

...ҲОЛВА ЕМА ДЕСАЮ, ЕБ ТУРИБ ЎЗИ

— Айтингчи, одоб ва адаб тушунчалари орасида қандай боғланиш бор?

— Ҳар икки атама ҳам арабча бўлиб, адаб деганда битта одам одоби кўзда тутилади. Одоб эса адабнинг кўплиги ҳисобланади. Хўш, одобнинг ўзи нима, деган саволнинг туғилиши табиий? Бу — кишининг ўзига ва ён атрофига бўлган муносабатидир. Инсон аввало ўзини ҳурмат қилиши керак, деган нақл шундан келиб чиққан. Буюк озарбайжон шоири Фузулийнинг шундай байти бор:

Одобсиз икки оламда,
билингки сарфороз ўлмас.

Қадимда донолар билимни чашмага, имонни эса идишга қиёслашган. Мувозанатда турмаган идишга ҳар қанча сув солинса ҳам барибир тўлмайди. Яъни, одобсиз одамга ҳар қанча билим берсангиз бекор кетади. Чорсудаги Кўкалдош мадрасасининг ички пештоқида кошин билан шундай сўзлар битилган:

«Соҳибсиз, одобсиз ҳосил булурму нуру илм, Гарчи юз йил маскан этсанг бағри тошдур Кўкалдош».

Демак, илм учун ҳаракат ва одоб керак. Ҳар бир нарса одоб билан қадрланади.

— Одоб сарчашмаси ва унинг турмушимиздаги аҳамияти ҳақида тўхталсангиз.

— Одоб сарчашмаси меҳр-шафқат ва оқибатдир. Меҳр орқали илм-ҳунар ўрганилади. Ҳар ким илмга, ҳунарга ихлос қўйса унинг касби санъатга айланади. Она — меҳр булоғи ҳисобланади. Ҳақиқатда меҳр она сутидан, ота кафтининг тафтидан пайдо бўлади. Меҳр орқали лойдан чинни, тикондан гул — санъат дурдонаси вужудга келади. Одоб сарчашмаси меҳр, шафқат ва оқибатдан ташкил топганини кундалик ҳаётимизда кўп марта гувоҳи бўлганмиз.

Бундан икки йил илгари «Ўзбекистон» миллий боғидаги чойхонада ахлоқ-одоб мавзусида суҳбат уюштирилган эди. Бу инсоф, имон, ҳамият, виждон, аёлларда эса шарм, ҳаё, андиша, ор-номус, тавозе, умуман кишиларимизда одамийлик, меҳнатсеварлик, меҳмондўстлик хислатлари мужассам. Мана шулар туфайли миллий, шарқона одобимиз алоҳида ажралиб туради.

— Сизнингча «Одобнома» дарслари қандай ўқитилиши керак?

— Мактабларда икки босқичда ўқитилгани маъқул: болалар одоби ва ўсмирлар одоби. Институтларда эса талабалар ва раҳбарлар одоби бўйича сабоқ берилса мақсадга мувофиқдир.

— Ҳозирги кунда чоп этилаётган «Одобнома»га оид китоблар ҳақида қандай фикрдасиз?

— Одоб, адаб ва одатга оид миллий «Одобнома» китоби йўқ деса бўлади. Мавжуд рисолалар орасида Мусоқул Усмоновнинг «Одобнома» асари анча дуруст. Фарғоналик Т. Қурбоновнинг «Одобнома» китоби ҳам яхши ёзилган.

— Оилада одоб қандай шаклланади, деб ҳисоблайсиз?

— Оила — одоб сарчашмасидир. Шу боис ота-она, яъни тарбиячилар тарбияланган бўлишлари зарур. Бола олти ёшгача шаклланиб, одоб-ахлоққа эга бўлади. Атоқли шоир Жомийнинг шундай ҳикмати бор:

Фарзандга ўтмагай отасин сўзи,
Ҳолва ема десаю, еб туриб ўзи.

— Инсондаги қайси фазилатларни айниқса қадрлайсиз?

— Камтарлик, меҳнатсеварлик, доимо ўқиб-ўрганишни.

— «Оқшом» газетаси муштарийларига қандай истакларингиз бор?

— Истагим шуки, фарзандлар ота-оналарига нисбатан улуғроқ, одоблироқ, покроқ бўлишсин. Шогирдлар эса устозларидан кўра фаҳм-фаросатли, билимдон, серҳаракат бўлишларини тилайман. Жамият тараққиёти шуни тақозо этади.

Суҳбатдош Саъдулла ШОДИЕВ.

УМР оқар дарё, дейдилар. Аммо, ҳар ким ўз умрини турлича яшаб ўтади. Ўз бахтини бошқаларни бахтли кўришда деб билган, шунга интилган, буни ўз ҳаётининг мақсад-муддаосига айлантирган одамнинг йўлларига ҳамма вақт ҳам чечаклардан поёндоз солинавермас экан...

Селдай оқиб келаётган туйғуларим оғушида бугунги кунда кўрган-кечирганларим, ўз бошимдан ўтказганларим, ҳис-туйғуларимни Сизга, азиз муштарийларга айтгим келди.

Менинг назаримда, муаллимнинг устози ҳам, ҳаками, таянчи ва дилдоши ҳам — талабалар. Гарчи, сабоқ аудиторияларида куни билан улар қаторида бўлсам ҳам, улар билан гаплашгим келаверади. Ҳаётнинг илон изи сўқмоқларидан ўтмаган бу ёшларга унинг аччиқ-чучугини тушунтиришга интилавераман.

Бугунги кунда ҳаётимиздаги бутун иллат, қусур бу ёшлар тарбиясининг бўшлигидан деб биламан. Тарбиянинг негизи эса оила билан боғлиқдир. Болалар боғчаси, мактаб, институтлар — булар тарбия беришнинг тармоқлари, холос. Аммо у асосан оилада шаклланиши керак. Фарзанд оиланинг меваси, қандай қилиб уни пишириш оилавий муҳитга, ота-онага боғлиқ.

Яқин кишим бир қизни севиб унга уйланмоқчи эди, бирдан тўй бўлмайдиган бўлиб қолди. Сабабини суриштирсак, бўлғуси келин ёқут кўзли никоҳ узуги бўлмаса турмушга чиқмас эмиш. Оддий маошга кун кечирадиган

КЎРИНМАС РИШТАЛАР

киши бундай узукни қаердан топсин? У қорнимга эмас, қадримга йиғлайман деб жуда ҳаётдан хафа бўлиб ўзини анча олдириб қўйди. Иродаси мустаҳкам экан, бутун кучини илмга бағишлади. Мана натижада ёш бўлсада, яқинда докторлик диссертациясини ёқлайди, уйланди ҳам, турмуш ўртоғига ёқут кўзли никоҳ узугини ҳам совға қилди. Келин бундай узук талаб қилмаганди. Шунинг учун ортиқча чиқимдор бўлганлигидан умр йўлдоши олдида ҳижолат тортди. Мана сизга икки оиладаги қиз тарбияси! Сабр-тоқат қилинса, кўп нарсага эришиш мумкин экан-ку!

Иккинчи бир танишимни бир йилдан ошганда турмуш ўртоғи бошқа бировни севиб қолдим, деб ташлаб кетди. Буни қандай тушуниш керак, ахир? Шу бизнинг Шарқона одатимизга, ахлоқ-одобга хосми? Танишим куйди-пишди, ор-номусдан ерга кирай деб, охири дардман бўлиб қолди. Натижада бир оила барбод бўлди.

Бир дугонам институтда муаллимлик қиларди. Тўғри сўз, ҳақиқатгўй, ўз соҳасининг билимдони. Бошлиқ билан ораларида бир гап ўтган шекилли, «Сени мен одам қилган эдим, энди эса бу ерда кўкармайсан» деб унинг нафсониятига тегибди. Дугонам менга хасратини айтиб йиғлади. Зеро, бировнинг дилини ноҳақ оғритиш, туҳмат қилиш, иккиюзламачилик инсон кўнглини зада қилиб қўяди, ёмон оқибатларга олиб келади.

Бу борада «Калила ва Димна»даги қуйидаги афсонани келтиришни лозим топдик:

«Сичқон бир дарахтнинг илдизини кемира бошлабди. Дарахт унга: «Ёлвораман, менга азоб берма, йўқса ўзинг жазосиз қолмайсан», — дебди. Сичқон эса пинагини ҳам бузмабди. Шунда ногаҳон бир илон ўрмалаб келибди-да, сичқонни ютиб, дарахт соясида ётибди. Орадан пича вақт ўтгач, аллақаердан типратикан келибди. У илонни думидан тишлаб, дарҳол бошини тиканлар орасига олибди. Жаҳли чиққан илон эса унинг тиканларига ўзини ура-ура, ҳалок бўлибди. Типратикан бўлса уни еб, соядa ётаверибди. Шу чоқ бир тулки пайдо бўлиб, уни ебди. Кейин бир ит келиб тулкининг додини берибди. Итни эса йўлбарс кунпаякун қилибди. Дарахт соясида ётган йўлбарсни эса аллақаердан келиб қолган овчи отиб ўлдирибди. Шу пайт бир отлиқ пайдо бўлибди. У овчи билан йўлбарснинг терисини талашиб жанжаллашиб, овчини отиб ташлабди-да, йўлбарснинг терисини шилиб, отини чоптириб кетаётганда оти нимадандир ҳуркиб кетиб, отлиқ отдан учиб, жон берибди!».

«Бировга чоҳ қазисанг, шу чуқурга ўзинг тушасан», деган нақлни ўқиш мумкин бу масалдан. Ахир бобомиз Заҳириддин Муҳаммад Бобур бежиз шундай демаган:

Ҳар кимки вафо қилса, вафо топғусидир,
Ҳар кимки жафо қилса, жафо топғусидир,
Яхши киши кўрмагай ёмонлиқ ҳаргиз,
Ҳар кимки ёмон бўлса, жазо топғусидир...

Сўзимизни мухтасар этиб, кишиларни бир-бирига боғлаб турувчи кўринмас ришталар асло узилмасин деймиз.

Шуҳратхон ИМЯМИНОВА,
Тошкент Давлат университети хорижий филология факультети ўқитувчиси.

** Хорижда*

Муҳожирлар жамияти

АМЕРИКА — жаҳондаги барча ирқ ва миллатлардан ташкил топган янги бир дунёдир. Мажозий маънода «Барча маданиятлар қайнаган бир қозон», деб таърифлаш мумкин. Ҳақиқатан ҳам оқу-қора, мусулмону-христиан, овруполик ва осиёлик, барча халқлар ўз урф-одати, миллий маданияти, тиллари билан Америка жамиятини вужудга келтирган. Лекин улар, айниқса янги қитъага эндигина қадам қўйган муҳожирларга ана шу ота мерosларини асраб қолишга, ёш авлодга ўргатишга ва шу билан маданиятларини Америка халқига танитишга ҳаракат қиладилар.

Федерал ҳукумат, маҳаллий бошқарма ва этникларaро жамоат ташкилоти ҳам ана шу фаолиятларни қўллаб-ҳимоя қилишга, шунингдек жамғармалар орқали ташвиқ қилишга шайланишгандир. Америка жамиятига қўшилган ҳар бир халқ унинг тилини, маданиятини ва ҳатто фикрини эркин равишда матбуот ва нашриёт орқали бошқаларга тушунтириши мумкин. Бу — конституцияда белгиланган.

Ана шундай жамоа уюшмаларидан бири Тошкент билан биродарлашган Сиэтл шаҳридаги этник мерос кенгаши бўлиб, унда Афғонистондан тортиб то Зимбабвегача қарийб 250 та этник жамият бирлашгандир. Билдирилишича, ана шу ҳамжамият 1979 йили ўтказилган этниклар кунидан кейин уюштирилган. Кенгаш аъзолари турли миллатлар маданиятларини ўрганиб, халқлар ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлашга улуш қўшадилар. Америка жамияти янги муҳожирларнинг тезликда ва силлиқлик билан қўшилиб кетишлари учун келгиндиларнинг ўз тили ва одатларини билган юртдошларига таништиришга ҳаракат қилади. Чунки, янги иш шароитига ўргана олмаган ёки муҳитига бегонасираган муҳожирлар ҳеч бўлмаганда бир муддат юртини билган бошқа муҳожирлар билан алоқа қилишлари керак.

Бу ташкилот эндиликда муҳожирларнинг жамоат фаолиятларини қўллаб, ҳимоя қилмоқда. Америкада мустақиллик деб нишонланадиган ҳар 4 июлда муҳожирларнинг Америка фуқаролигига ўтиши учун ўтказилган маросим ҳам ана шу кенгаш томонидан йўлга қўйилади. Муҳожирлар маориф дастурлари орқали тил ўрганади. Ҳукумат хизматлари ва диний фаолиятлардан хабардор қилинади ва ўтказилган этниклар ҳафтаси билан ўз жамоатчиликларини акс эттиришга хизмат қилади. Америка ҳаётига ўрганган, бу ердаги имкониятлардан фойдаланганлар аста-секин ўз мамлакатларини танитиш, юртидан узоқ бўлса-да, киндик қони тўкилган диёрдаги халққа ёрдам бериш мақсадида сиёсий-ижтимоий фаолиятларга қўшилади.

Маркази Нью-Йоркда бўлган Туркистон — Америка уюшмаси ҳам ана шу асосда ўз фаолиятларини давом эттирмоқда. Этник мерос кенгаши доирасидаги халқ аввало ўз тарихини ўрганиши зарурлигини ва маданиятини пухта сақлаб, бошқа халқларнинг ҳуқуқига ҳам ҳурмат билан қарашидан баҳс этиб, улкан Америка маданияти ана шу асосда тикка турганлигини қайд этишган. Кенгаш энди Америка ҳаётига қўшилган муҳожирларнинг амалий санъати давом этиши ва келаси авлодларга мерос қолиши учун кўп миллатли маданият маркази очишга ҳаракат қилмоқда.

(«Садо», «Америка овози» радиостанцияси эшиттиришлари асосида).

«Шу насиҳатим ёдингда бўлсинки, набирам...»
Рустам Шарипов сурат-лавҳаси.

** Ҳаётда ҳамроҳингиз*

«НУР ТЎЛА УЙ»

«МЕҲНАТ» нашриётида чоп этилган ана шундай номдаги китобча ҳозир шаҳримиз дўкончаларида сотилаяпти. Гулжаҳон Мардонова қаламига мансуб бўлган ушбу рисолада халқимизнинг қадим-қадимдан давом этиб келаётган хайрли, гўзал урф-одатлари, никоҳ тўйларининг ўтказилиш тартиби, совчилар ташрифи, келин-куёвнинг миллий либослари, бешик тўйларининг такрорланмас ўзига хослиги, миллий анъаналар республикамизнинг барча вилоятларидаги тўйлар мисолида кўрсатиб берилади. Шунингдек, тўйларимиздаги муаммолар, йўқолиб кетган баъзи бир удумлар ва янгидан вужудга келган тамойиллар талқин этилади.

Масалан, китобчанинг «Оқ фотиҳа беринг, отажон!» деб номланган бўлимида ота-онасининг дилини равшан қилиб, уларнинг кўнглини оғритмай турмуш қурган йигит-қизлар ҳеч маҳал ҳаётда ноўрин азоб чекмасликлари ҳақида ҳикоя қилинади. Шунингдек, оқ фотиҳа бериш республикамизнинг турли жойларида ҳар хил кўринишга эга эканлиги баён қилинган.

«Зомин ва Норинда қизнинг ота-онаси бир уйда ўтиради ва ёшлар улар олдига кириб оқ фотиҳа сўрасалар, ромитонлик оталар остонада туриб тиззасига бош урган қизига оқ фотиҳа берадилар. Айнан ота елкасидан тавоф қилиб тиззасига бош уриш Қашқадарёнинг Қамаши ҳамда Китоб районларига хосдир. Китоб районининг ҳазрати Башир қишлоғида ота қизининг бошидан буғдой сочиб, кўзда ёш билан оқ фотиҳа беради:

— Борган жойингда тиниб-тинчиб, серфарзанд, сердавлат бўлгин, қайнота, қайнонангни ҳурмат қилгин. Ўша рўзғорда тош келса кемир, сув келса симир. Қўша қаригин, омин оллоҳу акбар!»

Рисолани варақлаб, кўздан кечирар экансиз, қадимдан удум бўлиб келган, аммо унутилаёзган рўмол ёзди, куёв улоқ, арқон ташлар, хина ёқар каби одатларимиз ҳақида марoқ билан ҳикоя қилинади.

Уйлаймизки, «Нур тўла уй» китобчаси билан бирга хонадонларимизга миллий урф-одатларимиз, қадриятларимиз ҳам кириб боради.

Шавкат САЪДИЕВ.

«ОИЛА САБОҚЛАРИ»

«ШУ рисола оиланинг негизини ташкил этган хотунлар тоифасига юртда ва хотинлиқда бўлғон вазифалари ҳақида асосли ва негизли маълумот бермак мақсади ила ёзилмишдир». Бу сўзлар «Ёзувчи» нашриётида яқиндагина босмадан чиққан «Оила сабоқлари» китобининг илк жумлаларидир. Ушбу рисола муаллифи — XIX аср охири XX аср бошларида яшаб ўтган Фахр-ул Банот Сибғатуллоҳ қизи олима, фозила ва муаллима эди. Унинг ёш хотин-қизлар тарбиясига оид ахлоқдан сабоқ берувчи «Қизлар тарбияси» ҳамда «Муаллимат-ул Банот» китоблари дунё юзини кўрган. Олиманинг навбатдаги «Оила сабоқлари» рисоласи 87 сабоқдан иборат бўлиб, асосан қизлар тарбияси учун мўлжалланган. Унда ёш хотин-қизларнинг тарбия, аҳлоқ, одоб масалалари, уй-рўзғор ишлари, бола тарбияси хусусида лозим бўлган билимларга эга бўлиш ёритилади. Масалан, «Хотунларнинг илм ўрганувлари», «Иффат», «Овқат вақтлари», «Уйқу», «Доруни вақтида бермак», «Дастурхон тузмак», «Қиз беpув», «Болалар хонаси» сабоқлари шулар жумласидандир

Мажид РАҲИМОВ.

«Ўзбектелефильм» суратга оляпти

«НОЗУГУМ»

ЎЗБЕКИСТОН телевизион фильмлар студиясида яна бир қизиқарли картина яратилмоқда. Режиссёр Аброр Қосимов раҳбарлик қилаётган ушбу фильм Тўмарис, Жанна д'Арк, Таис Афинская сингари ўз қаҳрамонлиги иродаси билан тарихда ном қолдирган жасур уйғур аёли Нозугумга бағишланади. Афсуски, сиз бу ном билан илк бора танишаётгандирсиз. Ваҳоланки, Манжур хонини ўлдирган ва бир неча йил қувғинда яшаган Нозугумга атаб ёдгорликлар ўрнатилган, китоблар ёзилган, саҳна асарлари яратилган. Агар Шарқ аёлининг нималарга қодир эканини билмоқчи бўлсангиз «Нозугум» фильмини албатта кўринг.

Нозугум гўзаллиги, донолиги билан сарой аъёнлари орасида машҳур эди. У шеърлар ёзар, ўз даврининг бокира, зиёли аёлларидан саналарди. Нозугум ўзи каби хушсурат, олижаноб Боқий исмли йигитга турмушга чиққанди.

Тарихдан бизга маълумки, 1826 йили Манжур хони қалмоқ аскарлари билан бирга Қашқарни босиб олади. Босқинчилар ўзлари билан бирга ўн минг аёлни асир қилиб олиб кетадилар. Улар орасида Нозугум ҳам бор эди. Душманлар Нозугумни Манжур хонига тортиқ қилмоқчи бўладилар. Аммо Нозугум биринчи куниёқ ҳарамдан қочади. Ўрмон ва чангалзорлар оша йўл юриб, тўқайга яширинади. У бир неча кун ош-нонсиз, сувсиз қолади. Аммо хон аскарлари унинг қаерга яширинганини билиб қоладилар ва ёвузларча тўқайга ўт қўядилар. Нозугумни куйган ва чалажон ҳолда олиб кетадилар. Орадан анча вақт ўтиб, тўй куни тайинланади. Бироқ жасур аёл никоҳ куни хонни ўлдиради ва саройдан қочади. У дарё оша, ўрмону саҳро оша Ёркент яқинидаги тоғу тошларга етиб келади. Ўша ерда ғорда уч ой яшайди. Нозугум ов қилишни, сув чиқаришни биларди. Якка ёлғиз, атроф хавф-хатар билан тўла бир пайтда (бу ер йиртқич ҳайвонларнинг макони эди) келажакка умид билан яшайди. Аммо хон ўлими қалмоқ аскарларини оёққа турғизади. Улар нима бўлганда ҳам Нозугумни топиб келтиришга қарор қиладилар. Бу пайтда асирликдан қочган Боқий ҳам Нозугумни излаётганди...

Режиссёр Аброр Қосимов ўз фильми ҳақида шундай ҳикоя қилади:

— Фильмни суратга олишдан аввал биз Нозугум ўтган йўллардан, саҳро ва чангалзорлардан ўтдик ва аёл матонатига қойил қолдик. Чунки ҳозир энг кучли спортчи ҳам бундай синовга дош беролмаса керак. Аёл яширинган ғорни, тўқайзорларни айтмайсизми? У пайтда ўша жойлар йўлбарс ва бўриларнинг кони экан. Тунлари ғорни суратга олаётган пайтда биз эркак бўла туриб қўрқдик, у эса кимсасиз жойда уч ой яшаган. Кейинчалик ўша ғорга Нозугум хотирасига атаб мармар тош ўрнатилган. Ижодий гуруҳимиз шуларни кўргач, ўзгача бир илҳом билан ишлади. Бу сафарги картинамиз ўткир воқеликларга бой фильм бўлди. Тарихий воқеага деярли ҳеч қандай қўшимча қилмадик. Аввалига фильмни озгина лирик йўналишда ишласаммикин, деб ўйладим. Аммо шундай қилсам картина мазмуни бузилишини сезиб қолдим. Бу сафар ҳам фильм учун чиройли либослар танлаганмиз, айниқса, хон саройини ҳашаматли қилиб суратга олдик. Либосларни танлашда иккинчи режиссёримиз Анвар Кенжаев ёрдамлашди. Уйғур ёзувчиси Халил Ҳамроев маслаҳатчи бўлиш билан бирга Манжур хони ролини ижро этди.

Либослар чиройли деяпмиз, аммо бу сафарги фильмимиз «Гулистондин жудо» картинасидек ёрқин лавҳаларга бой эмас. Фильмда тўқайзорлар, ўрмон, чўлу-саҳро ҳайбатли, даҳшатли қилиб суратга олинган. Мухлислар бир ярим соат давомида фильмни катта қизиқиш ва қаҳрамонга хайрихоҳлик билан кўрадилар. Яна шуни таъкидламоқчиманки, фильм катта экран учун яратиляпти ва уни кўкламда тугатиш ниятимиз бор.

Фильм якуни ҳозирча сир бўлиб қолақолсин. Уни ҳам ўзига хос қилиб суратга олганмиз. Гарчи у уйғур аёлининг фожиали тақдири ҳақида ҳикоя қилса-да, мухлислар қалбига ёрқин нур олиб киради, деб умид қиламиз.

Бу мавзуни танлаганимнинг яна бир сабаби бор. У ҳам бўлса ўз жонига қасд қилаётган шарқ аёллари. Йиғлаб-сиқтаб, ҳаётдан нолигунча, ўзлари ҳаёт учун курашсинлар, Нозугумдан ўрнак олсинлар. Уку, кимсасиз, одам оёғи етмаган жойда ош-нонини топиб еди. Бизнинг аёллар-чи? Наҳот, ҳозирги замонавий даврда рўзғорлари юрмай қолса? Ўз-ўзларига ўт қўйишдан бошқа илож тополмасалар?!

Хуллас, фильм шарқ аёлларимиз учун бир ўрнак бўлсин, дея уларга шарқ аёлининг ҳақиқий қиёфасини намойиш этиш ниятида ҳам дунёга келди.

Биз эса фильм сценарийсини истеъдодли адиба Тамилла Қосимова ёзганини, уни оператор Акмал Умарбеков лентага тушираётганини қўшимча қиламиз, холос.

Мавлуда ИБРОҲИМОВА.

СУРАТДА: Олмаота уйғур театри актрисаси Сумбат Ғаниёрова Нозугум ролида.

Спорт *Спорт* *Спорт* *Спорт*

Ҳамюртларимиз—халқаро майдонда

ЖАҲОН БИРИНЧИЛИГИ ТОШКЕНТДА БЎЛАДИ

Декабрь ойининг дастлабки кунлари Минск шаҳрида самбо бўйича жаҳон чемпионати бўлиб ўтди. Унда, жумладан, Франция, Жазоир, Миср, Австралия, Болгария каби спортнинг самбо тури беқиёс даражада ривожланган йигирма олти мамлакатдан жами 450 спортчи иштирок этди. Ўзбекистон Республикаси терма жамоаси аъзолари ҳам беллашувларда катта муваффақият билан қатнашиб жамоа ҳисобида Украина ва Беларусдан кейин фахрли учинчи ўринни эгаллаб она юртларига ёруғ юз билан қайтдилар.

Биз Ўзбекистон терма жамоасининг бош мураббийси, республикада хизмат кўрсатган устоз Барно Жўраевдан сафар таассуротлари билан ўртоқлашишни илтимос қилдик.

— Самбо бўйича Ўзбекистон биринчилигида ғолиб чиққан спортчиларимиздан таркиб топган терма жамоамиз аъзолари 1 декабрь куни Минск шаҳрига етиб бордик. Шу кунга қадар Олмаотада бўлиб ўтган жаҳон Кубоги, Канададаги жаҳон биринчилигида муваффақиятли иштирок этишгани учун йигитларимиздан кўнглим тўқ эди. Кутганимиздек бўлди. Европанинг энг кўзга кўринган давлатлари вакилларини енгиб 3 та олтин, 4 та кумуш ва 8 та бронза медалини қўлга киритдик. Жамоамиз аъзоларидан Жамол Ғофуров (Самарқанд), Рауф Болтаев (Бухоро), Вячеслав Елистратов (Тошкент) ўз вазн тоифаларида жаҳон чемпиони бўлдилар. Албатта, жамоамиз янада муваффақиятли қатнашиши мумкин эди, афсуски, кўплаб вилоятларимиздаги спорт комитетларининг ўз ишига совуққонлик билан қараши оқибатида Фарғона водийси, Қашқадарё, Қорақалпоғистон мухтор республикаларидан бирорта ҳам вакил иштирок этмади. Ваҳоланки, мендаги маълумотларга қараганда, ана шу вилоятларнинг ҳар бирида камида 30-40 тадан самбо мураббийлари бор. Лекин қани уларнинг меҳнати самараси? Қайси хизматлари учун ҳақ олаяптилар? Ажратилаётган шунча маблағлар қаёққа кетаяпти? Ҳеч бўлмаса улар Бухоро вилоятининг «Маданият» колхозидан ўрнак олсалар қутлуғ иш бўларди. Одатда давлат, жамоа хўжаликлари спортига паст назар ташлашга кўникиб қолганмиз. Ваҳоланки, биргина ана шу «Маданият» жамоа хўжалигининг ўзидан самбо бўйича учта жаҳон чемпиони етишиб чиқди.

Яна бевосита мусобақаларга қайтсак. Беллашувлардан бўш вақтда навбатдаги халқаро мусобақаларга бағишланган конгресс бўлиб ўтди. 1993 йили бўладиган жаҳон миқёсидаги беллашувларни Тошкентда ўтказиш таклифи билан чиққандик. Баъзи бир хорижий давлатлар бевосита ҳаво йўллари алоқаси йўқлиги учун Москва орқали учиб келишни истамадилар. Шунинг учун келгуси йилги учрашув Омскда, лекин 1994 йилги жаҳон чемпионати, албатта Тошкентда ўтказиладиган бўлди. Хуллас, режалар, қилинадиган ишлар кўп.

Фурсатдан фойдаланиб, терма жамоамизнинг барча харажатларини ўз бўйнига олган Ўзбекистон Республикаси жисмоний тарбия ва спорт давлат комитети, вилоят спорт комитетлари ва Бухоро вилояти «Маданият» жамоа хўжалиги (раиси Ўзбекистон Республикаси халқ депутати Муҳаммад Аҳмедов) раҳбарларига катта миннатдорчилик билдирмоқчиман.

Шуҳрат АРМОН.

СУРАТДА: самбо бўйича Ўзбекистон терма жамоаси мураббий ва аъзолари.

В. Сайкина ва В. Кирилловлар сурати.

ФУТБОЛ ОЛАМИДАГИ ҒАЛАТИ ГАПЛАР

⊙ БЕЛЬГИЯ

29 май 1985 йил, «Эйзель» ўйингоҳи. Европа кубок эгалари кубогининг финал учрашуви «Ливерпуль» (Англия) — «Ювентус» (Италия). Инглиз футбол ишқибозлари навбатдаги қонунбузарликни амалга оширдилар. Оқибатда 39 одам ҳалок бўлди, 290 киши касалхоналарга ётқизилди, 100 дан ортиқ киши қамалди.

⊙ ГОЛЛАНДИЯ

1987 йил. «Ди Кейл» ўйингоҳи. Европа чемпионатининг саралаш ўйини: Голландия — Кипр. Майдон эгалари 6:0 ҳисобида ғалаба қилиб турган пайтда рақиб дарвозаси олдида кўзни ёшлантирувчи бомба портлатилди. Натижада кипрликларнинг дарвозабони Шаритоу оғир жароҳатланди. Шундан сўнг, Голландия терма жамоаси 10 минг франк тўлашга мажбур бўлди.

⊙ АНГЛИЯ

1985 йил 11 май. «Бредфорд» ўйингоҳи. Буюк Британия биринчилиги қатнашчиларининг навбатдаги «Бредфорд» — «Линкольн» учрашуви пайтида ўйингоҳда катта ёнғин чиқди. Учрашув тўхтатилди.

⊙ АРГЕНТИНА

1968 йил 23 июнь. Буэнос-Айрес шаҳри «Ривер Плейт»— «Бока хунифс» жамоаларининг ўйини. Ишқибозлар хурсандчиликдан ўйингоҳга ўт қўйиб юборишди. Оқибатда 100 миллион долларлик зарар кўрилди. 80 киши ҳалок бўлди, 154 одам касалхоналарга ётқизилди.

⊙ ПЕРУ

1964 йил 23 май. Лима шаҳри. Перу—Аргентина терма жамоаларининг олимпия саралаш ўйини. Перу дарвозасига киритилган ягона тўпнинг ҳакам томонидан ҳисобга олинмаганлиги катта жанжалга олиб келди ва 320 мухлис ўлди. 1000 киши жароҳат олди. Ўйингоҳ бутунлай ёқиб юборилди

⊙ ИТАЛИЯ

1987 йил. «Милан» ўйингоҳи. Мамлакат чемпионати дастуридаги «Милан» — «Рома» учрашуви. Маҳаллий ашаддий ишқибозлар «Рома» дарвозабонига қарата кўзни ёшлантирадиган бомбани улоқтиришди. Дарвозабон Танкреди 1 соатлар чамаси беҳуш ётган. Юраги қисқа вақт уришдан тўхтаган. Врачларнинг бир ҳафталик уринишларидан сўнг, унинг ҳаёти сақлаб қолинди.

⊙ АҚШ

1987 йил 22 сентябрь. Мамлакат профессионал футболчилари ўртасида ўзаро тўқнашув бўлди. Бунда 28 футбол клубнинг аъзолари иштирок этган. Ушбу қонли тўқнашув Қўшма Штатларда иш ташлашга олиб келди ва 15 октябргача давом этди. Натижада 500 миллион доллардан кўпроқ зарар кўрилди. Ўнлаб мураббийлар ўз вазифасидан олинди.

МАРАДОНАНИНГ САРГУЗАШТЛАРИ

Диего Армандо Марадона «Наполи» сафида тўп сурган сўнгги етти йил мобайнида шартномада кўрсатилганидан ташқари яна қирқ миллиард лир (ўттиз миллион доллар) бойликка эга бўлган.

⊙

Диего Саудия Арабистонидаги махсус кўргазмали ўйинда қатнашганлиги учун мезбонлар соф олтиндан ясалган қилич тақдим этишган.

⊙

Марадона Италияда ўйнаган даврида бешта енгил машина сотиб олган. Шулардан учтаси «Мерседес—500» маркали, тўртинчиси—«Феррари»—Ф40, бешинчиси эса «Феррари Тестаросса» маркали эди.

⊙

1991 йил Диего «Наполи»даги собиқ жамоадоши Чиро Феррарига «Мерседес—500» машиналаридан бирини эсдаликка қолдирган.

⊙

Марадона Европада ўйнаган давр мобайнида аёллардан 12 мингта жазман орттирган. Шулардан энг обрўлиси Аргентинанинг Панамадаги давлат элчисининг хотини бўлган. Уларнинг сонини 7 йилга бўлсак, унинг ҳар бир кунига тахминан 4,69 аёл тўғри келади.

⊙

«Қирол» Марадона Италиядаги жазманларидан кўпчилигига кокаин истеъмол қилишни буюрган. Фақат биргина аёл унинг гапини ерда қолдирмаган.

Шуҳрат ЗОКИРОВ тайёрлади.

Спорт *Спорт* *Спорт*

Муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

Тошкенбой Эгамбердиев номли
УЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЦИРКИ
(Хадра майдони)
БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!
мактаб ўқувчиларининг қишки таътил кунларида
25 декабрдан 1993 йил 10 январгача
«ЦИРКДА АРЧА»

ҚОРБОБО ВА ҚОРҚИЗ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Ўғил ва қиз болалар!!!

Катта цирк томошалари, ғаройиб саргузаштлар, масхарабозлар ва артистлар Сизларга мунтазир!

ТОМОШАЛАР: 25 декабрь соат 12, 14, 16.00 да;
26 декабрь соат 10, 12, 14, 16.00 да;
27 декабрь соат 10, 12, 14, 16.00 да;
28 ва 29 декабрь соат 12, 14, 16.00 да;
30 декабрь соат 16.00 да;
1 январь соат 10 ва 16.00 да;
1993 йил 2—8 январь кунлари соат 16.00 да;
1993 йил 9 ва 10 январда соат 10, 12, 14, 16.00 да бошланади.

Касса соат 10 дан 18.00 гача ишлайди.

Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда. Қишлоқ аҳолисининг талабномалари бўйича навбатдан ташқари хизмат кўрсатилади.

Олдиндан билет сотиш йўлга қўйилган.

Чипталар нақд пулга ва пул ўтказиш йўли билан сотилади.

Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

ТАШКИЛОТ

ҚУЙИДАГИ УСКУНАЛАРНИ СОТАДИ

⊙ «ЭЛДИС—1010», «ЭЛДИС—1200» мувозанатлаш дастгоҳлари;
⊙ кўтаргичлар;
⊙ ғилдиракларнинг жойлашувини ростловчи стенд;
⊙ шиналарни йиғиш ва ажратиш;
⊙ чироқларни ростлаш;
⊙ электр вулканизатор;
⊙ енгил автомашиналар учун махсус асбоблар тўплами.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Амир Темур (илгариги Энгельс) кўчаси, 118-уй, 607-хона.
ТЕЛЕФОН: (3712) 34-25-81, 34-66-44.

ТОШКЕНТ ИП-ГАЗЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА ҚАРАШЛИ ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

16 ёшдан 35 ёшгача бўлган қизлар ва аёлларни

ИП ЙИГИРУВЧИ, КАЛАВАЛОВЧИ, ПИЛИКЛОВЧИ, ТЎҚУВЧИ КАСБЛАРИ БЎЙИЧА

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Машғулотлар гуруҳлар тўлишига қараб бошланади.

Ўқиш муддати 4 ойдан 8 ойгача.

Ўқувчиларга ўқишнинг 1, 2 ойларида 1000 сўм, 3, 4 ойларида 700 сўм, қолган даврда 400 сўм стипендия тўланади. Бундан ташқари амалий дарслар вақтида ишлаб чиқарган маҳсулотлари учун 100 фоиз ҳақ оладилар.

Бутун ўқиш муддати давомида ўқувчиларга овқатланиш учун ҳар куни 15 сўмлик талонлар берилади.

Бирлашма ишчиларининг ўртача иш ҳақи 3500 — 6000 сўмни ташкил этади.

Мурожаат қилиш учун манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, Яккасарой ноҳияси, А. Қаҳҳор кўчаси, 34-уй. (2, 57, 80, 97-автобуслар; 17, 25-маршрутли таксиларнинг «Билим юрти» бекати).

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 55-44-85, 55-44-96.

Халқ депутатлари Акмал Икромов район Кенгаши, район Ҳокими ижроия маҳкамаси ва Ойдин Собирова номли маҳалла қўмитаси мазкур Кенгаш комиссияси раиси, маҳалла қўмитаси раисининг ўринбосари
Миробид Мираъзамович АБДУҚОДИРОВнинг
вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

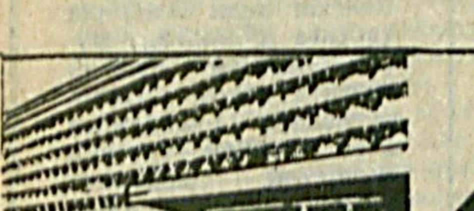

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона —32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42,32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси.

■ Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.20. Буюртма Г — 518 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10